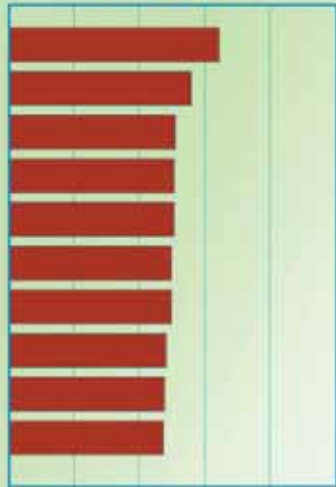

1995-2008

1995-2002

2002-2008

HEIKKI A. LOIKKANEN & ILKKA SUSILUOTO

SUURIMPIEN SEUTUKUNTIEN KOKONAISTALOUDELLINEN KEHITYS 1975-2008

1

TUTKIMUKSIA 2012

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

**TIEDUSTELUT
FÖRFÅGNINGAR
INQUIRIES**

Ilkka Susiluoto, p. – tel. 09 310 36557
etunimi.sukunimi@hel.fi

**JULKAISIJA
UTGIVARE
PUBLISHER**

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

**OSOITE
ADDRESS**

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarenkatu 18-20 A)
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
(Broholmogatan 18-20 A)
P.O.Box 5500, FI-00099 City of Helsinki
Finland (Siltasaarenkatu 18-20 A9)

**PUHELIN
TELEFON
TELEPHONE**

09 310 1612

**INTERNET
WWW.HELF.I/TIETOKESKUS/**

**TILAUKSET, JAKELU
BESTÄLLNINGAR, DISTRIBUTION
ORDERS, DISTRIBUTION**

p. – tel. 09 310 36293
tietokeskus.tilaukset@hel.fi

**KÄTEISMYNTI
DIREKTFÖRSÄLJNING
DIRECT SALES**

Tietokeskuksen kirjasto
Siltasaarenkatu 18-20 A, p. 09 310 36377
Faktacentralens bibliotek
Broholmogatan 18-20 A, tel. 09 310 36377
City of Helsinki Urban Facts Library
Siltasaarenkatu 18-20 A, tel. +358 09 310 36377
tietokeskus.kirjasto@hel.fi

**TIEDUSTELUT
FÖRFÄGNINGAR
INQUIRIES**

Ilkka Susiluoto, p. – tel. 09 310 36557
etunimi.sukunimi@hel.fi

**JULKAISIJA
UTGIVARE
PUBLISHER**

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

**OSOITE
ADDRESS
ADDRESS**

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarenkatu 18-20 A)
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
(Broholmmsgatan 18-20 A)
P.O.Box 5500, FI-00099 City of Helsinki
Finland (Siltasaarenkatu 18-20 A9)

**PUHELIN
TELEFON
TELEPHONE**

09 310 1612

**INTERNET
WWW.HEL.FI/TIETOKESKUS/**

**TILAUKSET, JAKELU
BESTÄLLNINGAR, DISTRIBUTION
ORDERS, DISTRIBUTION**

p. – tel. 09 310 36293
tietokeskus.tilaukset@hel.fi

**KÄTEISMYynti
DIREKTFÖRSÄLJNING
DIRECT SALES**

Tietokeskuksen kirjasto
Siltasaarenkatu 18-20 A, p. 09 310 36377
Faktacentralens bibliotek
Broholmmsgatan 18-20 A, tel. 09 310 36377
City of Helsinki Urban Facts Library
Siltasaarenkatu 18-20 A, tel. +358 09 310 36377
tietokeskus.kirjasto@hel.fi

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

SUURIMPIEN SEUTUKUNTIEN KOKONAISTALOUDELLINEN KEHITYS 1975-2008

HEIKKI A. LOIKKANEN & ILKKA SUSILUOTO

TUTKIMUKSIA
UNDERSÖKNINGAR
RESEARCH SERIES

2012:1

KÄÄNNÖKSET
ÖVERSÄTTNING
TRANSLATIONS
Magnus Gräsbeck

KUVIOT
FIGURER
GRAPHS
Pirjo Lindfors

TAITTO
OMBRYTTNING
GENERAL LAYOUT
Pirjo Lindfos

KANSI
PÄRM
COVER
Jutta Kivilompolo

PAINO
TRYCKERI
PRINT
Edita Prima Oy, Helsinki 2012

PAINETTU
ISSN 1455-724X
ISBN 978-952-272-148-8

VERKOSSA
ISSN 1796-7228
ISBN 978-952-272-149-5

SISÄLLYS

Esipuhe	5
Förord	6
Preface	7
1. Johdanto	9
2. Suurimpien seutukuntien kehitys.....	11
2.1. Tuotanto ja työllisyys	11
2.2. Tuottavuus	20
2.3 Investoinnit.....	24
2.4. Julkinen sektori.....	27
2.5. Kotitalouksien tulojen kehitys 1995–2008.....	31
3. Yhteenveto	40
Sammandrag	44
Summary	48
Kirjallisuus.....	52
Tilastolähteet	53
Liite 1.....	54

ESIPUHE

Kaupunkiseuduilla on ratkaiseva asema kansantalouksien kehitykselle. Varsinkin suurimmat kaupunkiseudut ovat monissa maissa talouskasvun vetureita tai moottoreita. Näin myös Suomessa, sillä taloudellinen toiminta on yhä voimakkaammin keskittynyt maamme suurimpiin keskuksiin. Suurin yksittäinen keskittymä on Helsingin seutu, jossa tuotetaan jo kolmannes maamme kansantuotteesta ja suunta näyttää jatkuvan.

Empiiristen havaintojen lisäksi myös uudempi talousteoria korostaa kaupunkien merkitystä talouskasvussa. Kaupungistuminen tuo mukanaan mahdollisuuksia oppimiseen ja innovaatioihin, jotka lisäävät taloudellisen toiminnan tuottavuutta.

Suurimpien keskusten merkitystä pitkän aikavälin talouskasvussa ei Suomessa ole juurikaan tutkittu. Tässä tutkimuksessa Helsingin yliopiston kaupunkitalouden professori Heikki A. Loikkanen ja Helsingin kaupungin tietokeskuksen erikoistutkija Ilkka Susiluoto pyrkivät osaltaan tuottamaan tietoa laajemmasta ajallisesta kaaresta.

Tutkimuksen tarkastelujänne kattaa yli kolme vuosikymmentä, vuosien 1975 ja 2008 välisen jakson. Mukaan mahtuu sekä 1990-luvun lamaa edeltävä että laman jälkeinen aika. Tutkijoiden mielenkiinto keskittyy tärkeimpiin kokonaistaloudellisiin ilmiöihin, kuten kansantuotteen alueelliseen kehitykseen. Tarkastelujen aineisto on peräisin Tilastokeskuksen aluetilinpäätelmästä.

Helsingissä tammikuussa 2012

Timo Cantell
tutkimuspäällikkö
Helsingin kaupungin tietokeskus

FÖRORD

Stadsregioner spelar en avgörande roll för nationalekonomiers utveckling. I synnerhet de största stadsregionerna är motorer för ekonomisk tillväxt i många länder. Så även i Finland, där ekonomisk verksamhet allt starkare anhopats i de största stadsregionerna. Största enskilda anhopningen är Helsingforsregionen, som redan står för en tredjedel av hela Finlands nationalprodukt – och andelen ser ut att växa.

Förutom empiriska rön påvisar också nyare ekonomisk teori städernas betydelse för den ekonomiska tillväxten. Urbaniseringen för med sig möjligheter till inlärning och innovationer, vilket ökar den ekonomiska verksamhetens produktivitet.

De största stadsregionernas betydelse för ekonomisk tillväxt på lång sikt har inte studerats nämnvärt i Finland. Men i föreliggande undersökning kommer Heikki A. Loikkanen, professor i urban ekonomi vid Helsingfors universitet, och Ilkka Susiluoto, specialforskare vid Helsingfors stads faktacentral, med rön som täcker ett mera omfattande tidsspänn.

Studien spänner över tre årtionden, från år 1975 till år 2008. Med ryms tiden före den ekonomiska depressionen i början av 1990-talet och tiden efter den. Forskarnas intresse inriktar sig på de viktigaste totalekonomiska fenomenen, såsom nationalproduktens regionala utveckling. Utgångsmaterialet härrör från Statistikcentralens regionalräkenskaper.

Helsingfors, januari 2012
Timo Cantell
forskningschef
Helsingfors stads faktacentral

PREFACE

City regions play a decisive role in the development of national economies. The largest urban regions, in particular, are motors of economic growth in many countries. This applies to Finland, too, where economic activities have increasingly accumulated in the biggest city regions. The largest single concentration is the Helsinki Region, which already produces one-third of Finland's entire national product – and this share seems to be growing.

Besides empirical observations, more recent economic theory shows the importance of cities for economic growth. Urbanisation brings opportunities for learning and innovation, which increases the productivity of economic activities.

The importance of the largest city regions for economic growth in the long term has not been studied much in Finland. But in the present study Heikki A. Loikkanen, professor of urban economics at the University of Helsinki, and Ilkka Susiluoto, senior researcher at the City of Helsinki Urban Facts, provide findings that span a longer period of time.

This period is over three decades long, from 1975 to 2008, including the time before the economic depression in Finland in the early 1990s and the time after it. The focus of the researchers is on the most important national economic phenomena, such as the regional development of the national product. The material studied is taken from Statistics Finland's regional accounts.

Helsinki, January 2012

Timo Cantell
Research Manager
City of Helsinki Urban Facts

1. JOHDANTO

Tässä artikkelissa kuvataan suurimpien kaupunkiseutujen aluetaloudellista kehitystä Suomessa vuodesta 1975 vuoteen 2008 asti. Kaupunkialueet määritellään seutukunniksi suurimpien kaupunkien ympärillä, sillä tätä aluekäsitettä vastaavaa tietoa on saatavilla Tilastokeskuksen aluetilinpäädöstä.

Keskittymiselle suuriin kaupunkialueisiin on useita syitä. Ensinnäkin kaupungistumisen ja suurimpien kaupunkialueiden kasvun myötä näiden alueiden merkitys on korostunut entisestään. Ennen 1990-luvun lamaa kaupungistuminen eteni niin, että kaikki kaupunkialueet kasvoivat väkiluvultaan suhteellisesti jokseenkin samaa tahtia. Laman jälkeen alkaneessa nousussa osassa kaupunkialueita on tapahtunut väestön laskua tai kasvu on jäänyt verraten pieneksi. Sitä vastoin väestö ja työpaikkamäärät ovat kasvaneet erityisesti pääkaupunkiseudulla ja suurimmilla yliopistokaupunkiseuduilla. Niiden osuus koko maan väestöstä, työpaikoista ja kokonaistuotannosta on kasvanut.

Kaupunki- ja aluetaloustieteen 1990-luvun alussa syntynyt paljolti Paul Krugmanin (1991, 1993) aloittama uusi suuntaus, niin sanottu uusi talousmaantiede, korostaa kasautumisen markkinaehtoisia etuja, joilla on suuri merkitys yritysten sijaintipaikkavalinnoille. Suurilla kaupunkiseuduilla yritykset pääsevät ensinnäkin hyötymään saman alan yritysten läheisyydestä seuraavista lokalisatioeduista. Toiseksi, suuren kaupunkialueen tarjoama yritysten ja niitä palvelevien alihankkijoiden kirjo sekä suuri paikallinen kysyntä (urbanisaatioedut) hyödyttävät yrityksiä. Paikallisten markkinoiden koon ja monipuolisuuden lisäksi suuret kaupunkialueet linkittyvät hyvin ulkomaailmaan yhteistyineen muita alueita paremmin myös kansainväliseen talouteen. Kasvun kierteeseen päästyään kasvu voi jatkua pitkäänkin tällaisilla alueilla, jos kasautumisen etujen vastapainona olevia kasautumisen haittoja saadaan poistettua tai lievennettyä ja jos kansainvälisen talouden veto ylläpitää osaltaan kasvua. Uudesta talousmaantieteestä on useita esityksiä ja paljon kansainvälistä tutkimusta (katso esim. Fujita, Krugman ja Venables (1999) sekä Fujita ja Thisse (2002)). Sen pääsisältöä on esitelty myös suomeksi (mm. Tervo (2000) sekä Laakso, Loikkanen ja Lönnqvist (2002)).

Jos kasautumisen eduilla on entistä suurempi merkitys, niin koko maan taloudellisessa kehityksessä suurimmat kaupunkiseudut ovat entistä enemmän avainasemassa, joten niitä kannattaa tarkastella myös omana kokonaisuutenaan. Tämä kirjoitus on luonteeltaan peruskuvauksena, jonka avulla voidaan kartoittaa, missä määrin on tapahtunut tuotannon, investointien, työllisyyden ja väestön kasautumista suurimmille kaupunkialueille. Seutukuntia tarkastellaan sekä kokonaisuudessaan että määrättyissä yhteyksissä jakaen tarkastelu yksityiseen elinkeinotoimintaan ja julkiseen sektoriin. Kuntia ja kunnallistalouden kysymyksiä ei tässä kirjoituksessa käsitellä suoranaisesti lainkaan, vaan kuntasektori sisältyy julkisen talouden kokonaisuuteen tarkasteltavien ilmiöiden osalta. Ajallisesti tarkastelu on pääosin vuosien 1975 ja 2008 vertailua. Kuvausten kohteena on yhdeksän väestöltään suurinta seutukuntaa, joita verrataan muuhun Suomeen ja koko maahan. Kirjoituksessa ei pyritä testaamaan aluetaloudellisen kasvun teorioita empiirisiin malleihin kuten esimerkiksi Ottavianon ja Pinellin (2004)

Suomen aineistolla tehdyssä tutkimuksessa. Tässä rajoitetaan esittelemään kaupunkialueiden taloudellista kehitystä muutamien avainmuuttujien avulla. Tällaisena kirjoitus toimii myös myöhempien tutkimusten taustaraporttina.

2. SUURIMPIEN SEUTUKUNTIEN KEHITYS

Seuraavien lukujen tiedot perustuvat Tilastokeskuksen aluetilinpitoon¹. Keskeisiä muuttujia ovat arvonlisäys, työllisyys, bruttoinvestoinnit ja kulutus, sekä kotitalouksien ensitulot ja käytettävissä olevat tulot. Tarkasteluperiodina ovat vuodet 1975–2008. Tuotantoon liittyvät tiedot ovat käytettävissä 19 toimialan luokituksella, mutta seuraavassa tarkastellaan lähinnä alueellisia kokonaistasoja. Aluetilinpidon arvonlisäystiedot on saatettu kiinteähintaisiksi ja volyyymikasvu on laskettu käyttäen Tilastokeskuksen julkaisemia käypähintaisia ja edellisen vuoden hintaisia arvonlisäystietoja. Kotitalouksien kulutuksesta on olemassa aluetilinpidon mukaiset seutukuntakohtaiset tiedot vasta vuodesta 1995. Käypähintaiset kulutustiedot on deflatoitu elinkustannushintaindeksillä 1951:10=100.

Kappaleessa 2.1 tarkastellaan tuotannon ja työllisyyden kehitystä suurissa seutukunnissa, muualla Suomessa sekä koko maassa vuosina 1975–2008. Arvonlisäyskasvun tarkastelussa aikaväli 1975–2008 jaetaan kolmeen osaan siten, että 1990-luvun lama ja siitä toipuminen 1990–1998 tulee omaksi osaperiodikseen. Toimialarakennetta tarkastellaan lyhyesti tuotannon palveluvaltaisuuden sekä suurimpien toimialojen kautta. Kappaleessa 2.2 kuvataan työn tuottavuuden pitkän ajan kehitystä eri alueilla. Kappaleessa 2.3 ovat aiheena seutukuntien bruttoinvestoinnit, ja mittareina käytetään investointiasteita sekä alueen asukaslukuun suhteutettuja investointeja. Kappaleessa 2.4 on kohteena julkinen sektori, jonka kehitystä valotetaan valtion ja kunnallissektorin työllisyyden ja investointien kautta. Kappaleessa 2.5 tarkastellaan kotitalouksien tulonmuodostusta ja tulotasoa. Huomion kohteena on ensitulojen muodostuminen palkka- ja omaisuustuloista sekä muista tuloista, sekä verojen ja tulonsiirtojen vaikutus, kun ensituloista siirrytään käytettävissä oleviin tuloihin. Lisäksi suurten seutukuntien kotitalouksien tulotasoa verrataan koko maahan. Huomattakoon, että luotettavaa tietoa kuluttajahintatasojen eroista alueiden välillä ei ole saatavana. Siksi tällaisia eroja ja niiden vaikutusta reaaliseseen kulutustasoon ei ole voitu ottaa huomioon.

2.1. Tuotanto ja työllisyys

Talous keskittyi vahvasti Helsingin seudulle jaksolla 1975–2008. Tämän alueen osuus bruttokansantuotteesta nousi kolmen vuosikymmenen aikana vajaasta neljänneksestä hiukan yli kolmannekseen. Samaan aikaan on seudun asukasta kohden laskettu kansantuote kohonnut huomattavasti koko kansantaloutta nopeammin. Missään muussa suuressa seutukunnassa ei ole toteutunut vastaavaa kasvua. Muista seutukunnista kyläkin Tampereen ja Kuopion seuduilla sekä alueen BKT-osuus että suhteellinen BKT asukasta kohden ovat pitkällä ajalla kohonneet ja Oulun seudun osuus koko maan kansantuotteesta on kasvanut selvästi (taulukko 1).

¹ Tiedot on julkaistu Tilastokeskuksen Internet-sivuilla, ks. <http://www.stat.fi/tup/altika/index.html>

Useimpien suurten seutukuntien asukasta kohti lasketut arvonlisäysluvat ovat itse asiassa koko kansantalouden tasoa matalampia, ja nämä suhteelliset tasot ovat laskeneet kaikkialla muualla paitsi Helsingin, Tampereen ja Kuopion seuduilla. Ilmiö on yhteydessä Helsingin seudun voimakkaaseen kasvuun. Erityisesti Porin ja Lahden seutujen osuus kansantuotteesta on pitkällä ajalla oleellisesti pudonnut, ja muiden alueiden kuin suurten seutukuntien osuus on laskenut noin viidenneksellä vuodesta 1975. Kuviossa 1 havainnollistetaan eri alueiden asukasta kohden tuottamaa arvonlisäystä vuonna 2008.

Taulukko 1. Väkiluvultaan suurimpien seutukuntien perushintainen arvonlisäys 1975 ja 2008

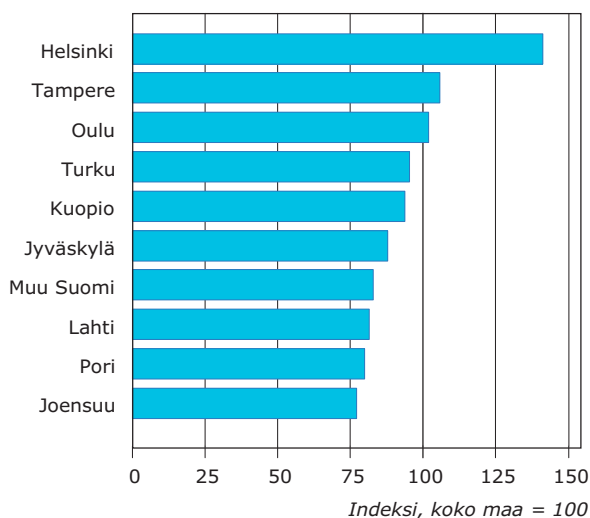
Seutukunta ¹	Arvonlisäys M€ 2008 hinnoin		€/asukas, käyvin hinnoin	€/asukas, koko maa = 100		Alueen osuus koko maan arvonlisäys, %	
	1975	2008	2008	1975	2008	1975	2008
Helsingin	17 347	54 577	42 950	129	141	24,3	33,8
Tampereen	3 290	10 742	32 187	104	106	5,4	6,7
Turun	4 122	8 830	28 999	114	95	5,9	5,5
Oulun	1 712	6 642	30 981	111	102	3,1	4,1
Lahden	2 302	4 256	24 773	98	82	3,3	2,6
Jyväskylän	1 751	4 520	26 729	92	88	2,5	2,8
Porin	2 012	3 350	24 321	97	80	2,9	2,1
Kuopion	1 398	3 420	28 548	90	94	1,8	2,1
Joensuun	1 376	2 730	23 469	85	77	1,9	1,7
Muu Suomi	29 896	62 437	25 224	89	83	48,8	38,7
Koko maa	64 754	161 504	30 396	100	100	100	100

¹ Eri seutukuntiin kuului tarkastelun pohjana olevana vuonna 2006 seuraavat määrät kuntia: Helsingin seutukuntaan 13, Tampereen 7, Turun 18, Oulun 10, Lahden 9, Jyväskylän 9, Porin 11, Kuopion 4, Joensuun 8 ja Oulun seutukuntaan 10 kuntaa. Sittenkin kuntaliitokset ovat muuttaneet näitä lukuja.

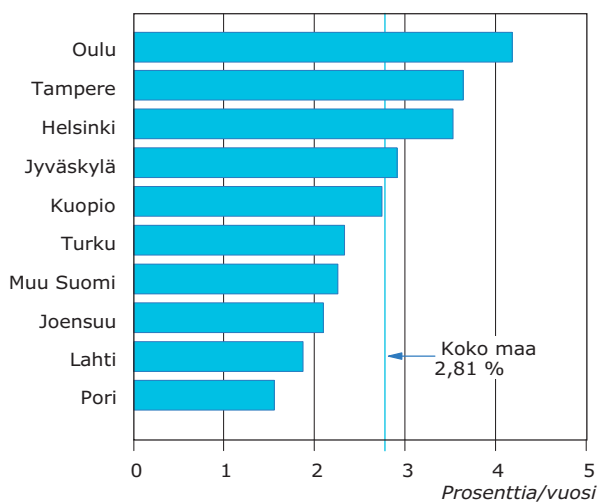
Tässä kirjoituksessa käytettävät seutukuntien kokonaistaloudelliset perustiedot ovat peräisin Tilastokeskuksen aluutilinpidosta. Tiedot on arvostettu perushintaan eli hintaan, jonka tuottajat saavat ostajalta, kun tuoteverot on vähennetty ja tuotetukipalkkiot on lisätty. Kun perushintaisiin lukuihin lisätään nettomääräiset tuoteverot, saadaan markkinahinta eli hinta, jonka ostaja maksaa myyjälle vapaassa kauppatilanteessa. Markkinahintaiset luvut esiintyvät käytännön yhteyksissä ehkä perushintaisia useammin. Näiden kahden esittämistavan välinen tasoero on noin 15 prosenttia. Esimerkiksi Suomen käypähintainen markkinahintainen kansantuote oli vuonna 2008 noin 184 miljardia euroa ja perushintainen vastaavasti 161 miljardia euroa.

Taulukon 1 alueelliset kokonaisarvonlisäykset vuosina 1975 ja 2008 on ilmaistu kiintein, vuoden 2008 hinnoin. Sen sijaan taulukon muut tiedot on saatu kunkin vuoden käypähintaisista arvonlisäyksistä. Tästä syystä taulukon 1 oikean puolen tietoja ei voida johtaa lähtemällä vasemman puolen kokonaisarvonlisäyksistä, eivätkä nämä luvut ole välttämättä täysin yhteensopivia muiden, alempana esitettävien lukujen kanssa.

Kuvio 1. Arvonlisäys asukasta kohti alueittain 2008, kun koko maa=100

Kuvio 2. Arvonlisäyksen kasvu alueittain 1975–2008, prosenttia vuodessa

Suurimpien seutukuntien keskkasvunopeudet erosivat toisistaan melko paljon vuosina 1975–2008. Kasvu oli koko ajanjaksona nopeinta Oulun seudulla, jonka jälkeen tulivat Tampereen ja Helsingin seudut. Helsingin, Tampereen ja Oulun seutujen kasvu oli muun Suomen aluetta (muut alueet kuin yhdeksän suurinta seutukuntaa) nopeampaa sekä koko ajanjaksona 1975–2008 että sen osaperiodeina. Turun seudun talous kasvoi suunnilleen yhtä nopeasti kuin muu Suomi. Hieman pienemmät alueet eivät kokonaisuutena menestyneet aivan yhtä hyvin. Esimerkiksi Porin ja Lahden seuduilla tuotannon kasvu oli selvästi koko kansantaloutta hitaampaa jaksolla 1975–2008. Taulukosta 2 ja kuviosta 2 käyvät ilmi arvonlisäyksen kokonaismäärän keskimääräiset vuosikasvuprosentit ajanjaksolla 1975–2008. Tilastokeskuksen aluetilinpidon mukaan koko maan keskimääräinen kansantuotteen vuosikasvu oli mainittuna ajanjaksona 2,8 prosenttia ja yksityisen sektorin kasvu 3,1 prosenttia.

Taulukko 2. Arvonlisäyksen määrän kasvu suurimmissa seutukunnissa ja koko maassa 1975–2008, prosenttia vuodessa

Seutukunta	Arvonlisäys yhteensä, prosenttia vuodessa				Yksityinen sektori, prosenttia vuodessa			
	1975-90	1990-98	1998-08	1975-08	1975-90	1990-98	1998-08	1975-08
Helsingin	3,6	2,8	4,0	3,5	3,7	3,1	4,6	3,8
Tampereen	3,2	2,1	5,5	3,7	3,1	2,4	6,5	3,9
Turun	3,3	0,9	2,1	2,3	3,1	1,0	2,6	2,4
Oulun	3,3	2,4	7,0	4,2	3,0	3,8	8,7	4,9
Lahden	2,6	0,2	2,2	1,9	2,5	0,1	2,7	2,0
Jyväskylän	3,8	-0,1	4,1	2,9	4,0	-0,6	5,3	3,3
Porin	2,6	0,7	0,7	1,6	2,4	0,9	1,1	1,6
Kuopion	4,0	0,8	2,5	2,7	3,7	0,7	3,4	2,9
Joensuun	2,5	0,1	3,1	2,1	2,5	1,2	4,4	2,8
Muu Suomi	2,9	0,9	2,4	2,3	2,9	1,4	3,2	2,6
Koko maa	3,2	1,6	3,3	2,8	3,2	1,9	4,1	3,1

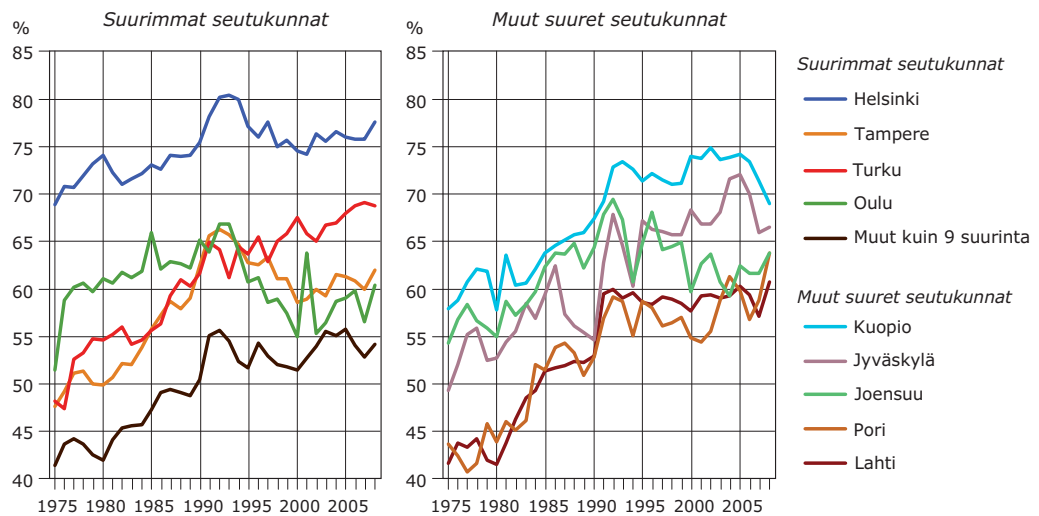
Kaikkien yhdeksän suuren seutukunnan keskimääräinen kasvunopeus putosi huomattavasti laman ja elpymisen jaksolla 1990–1998, kun tilannetta verrataan jaksoon 1975–1990. Pudotuksen syvyys vaihteli kuitenkin melko lailla alueittain. Helsingin seudun tuotannon pudotus oli loppujen lopuksi melko maltillinen, kun talouden toipumisjakso vuoteen 1998 asti otetaan huomioon. Sen sijaan Lahden, Jyväskylän ja Joensuun seudut jäivät nollakasvuun. Jaksolla 1998–2008 Oulun ja Tampereen seudun taloudet kasvoivat Helsingin seutua nopeammin. Sen sijaan Porin seudun elpyminen on laman jälkeen ollut vaatimatonta.

Yksityisen sektorin arvonlisäys on pitkällä ajalla kasvanut jonkin verran julkista sektoria nopeammin sekä koko maassa että useimmissa suurissa seutukunnissa.

Sektorien välinen kasvueron on selvä varsinkin jaksolla 1998–2008 ja erityisesti Oulun ja Joensuun seuduilla.

Taloudellisen kasvun myötä koko maan elinkeinorakenne muuttuu ennen pitkää palveluvaltaisemmaksi ja palvelutoiminnan merkitys kasvaa erityisen suureksi suurimmilla kaupunkialueilla. Kuviossa 3 havainnollistetaan suurimpien seutukuntien tuotannon palveluvaltaisuuden kehitystä pitkällä ajalla. Palvelualojen osuus useimpien suurten seutukuntien alueiden arvonlisäyksestä oli jo 1970-luvulla muuta Suomea korkeampi (kuvio 3). Palveluvaltaisin alue on Helsingin seutu, jossa palvelujen osuus on vakiintunut runsaaseen 75 prosenttiin koko arvonlisäyksestä. Palvelualojen osuuden kasvu taittui 1990-luvun lamakauden aikoihin sekä suurimmissa seutukunnissa (paitsi Turun seudulla) että muualla. Turun, Jyväskylän ja Kuopion seuduilla palvelujen tuotanto-osuus oli vuonna 2008 lähes 70 prosenttia. Yksittäisten toimialojen suhdanne- tai ajoitustekijät voivat aiheuttaa nopeita vaihteluja toimialojen osuuksissa, varsinkin pienissä aluetalouksissa. Esimerkiksi Oulun seudun palvelujen osuuden piikki vuonna 2001 johtuu metalliteollisuuden tuotannon tilapäisestä voimakkaasta supistumisesta.

Kuvio 3. Palvelualojen osuudet suurten seutukuntien arvonlisäyksestä 1975–2008, prosenttia

Taulukossa 3 tarkastellaan suurten seutukuntien toimialarakennetta hieman yksityiskohtaisemmin. Siinä ovat esillä arvonlisäykseltään suurimmat toimialat vuosina 1975 ja 2008. Toimialan nimen perässä on ensiksi alan osuus yrittäjätoiminnan arvonlisäyksestä ja sitten suluisissa osuus työllisyydestä. Tarkastelutasona on aluetilinpidon kärkeäkö 19 toimialan luokitus (ks. liitetaulukko 1), joten toimialarakenteesta saatava kuva on melko yleispiirteinen.

Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut, tukkukauppa ja metalliteollisuus olivat arvonlisäykseltään suurimpia toimialoja vuonna 2008, ja suurin toimiala oli eri alueilla joko

metalliteollisuus tai liike-elämän palvelut. Työllistävyydeltään metalliteollisuus jää kuitenkin selvästi liike-elämän palveluja ja kauppaa vähäisemmäksi. Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut ovat varsinkin suurilla kaupunkialueilla kasvaneet. Tällä toimialalla tehtiin Helsingin seudulla noin 12 7000 henkilötyövuotta vuonna 2008 ja Tilastokeskuksen aluetilinpidon mukaan. Vuonna 1975 vastaava luku oli noin 34 000 työvuotta. Vuonna 1975 tämä toimiala mahtui vain Helsingin seudulla kolmen suurimman alan joukkoon. Muissa suurimmissa seutukunnissa ja koko kansantaloudessa toimialan suhteellinen kasvu on ollut vielä nopeampaa, sillä vuoden 1975 lähtötasot olivat varsin matalia, vain 3–4 prosenttia arvonlisäyksestä tai työllisyydestä. Toisaalta on muistettava, että tämän toimialan kasvu ei kokonaisuudessaan todennäköisesti ole aitoa, vaan se johtuu osittain yritysten toimintojen uudelleenorganisoinnista ja ulkoistamisesta.

Kuten jo palvelualojen osuutta kuvaavasta kuviosta 3 saatiin päätellä, tavaran tuotanto on Oulun ja Tampereen seuduilla pitänyt asemansa Helsingin ja Turun seutuja paremmin. Metalliteollisuuden osuus Oulun ja Tampereen seutujen yksityisen sektorin arvonlisäyksestä oli vuonna 2008 noin 25 prosenttia ja osuus työllisyydestä noin 15 prosenttia. Teollisuustilaston mukaan yksin elektroniikka- ja sähkötekniinen teollisuus tuotti Oulun seudulla kolme viidesosaa teollisuuden jalostusarvosta ja työllisti hieman yli puolet sen henkilöstöstä vuonna 2008. Sama toimiala oli suurin myös Tampereen seudulla, jossa sen osuus teollisuuden jalostusarvosta oli noin kolmannes ja osuus teollisuuden henkilöstöstä viidennes.

Suurimpien seutukuntien tuotannon toimialoittaista keskittymistä voidaan kuvata myös Herfindal-keskittymisindeksien avulla². Suurimmat seutukunnat eivät näin mitaten kuulu tuotantorakenteeltaan kaikkein keskittyneimpien sen enempää kuin kaikkein hajaantuneimpienkaan alueiden joukkoon. Pitkällä ajalla keskittyneisyysindikaattorin suhteellinen arvo on Helsingin, Turun, Tampereen ja Oulun seuduilla kuitenkin noussut useimpiin muihin seutukuntiin verrattuna. Suuret kaupunkiseudut näyttäisivät siten erikoistuneen lisää tarkasteluajanjaksolla. Tuotannon palveluvaltaistuminen voi olla eräs syy tähän. On kuitenkin muistettava, että käytettävissä oleva 19 toimialan jako on varsin karkea ja antaa erikoistumisesta vain hyvin ylimalkaisen käsityksen.

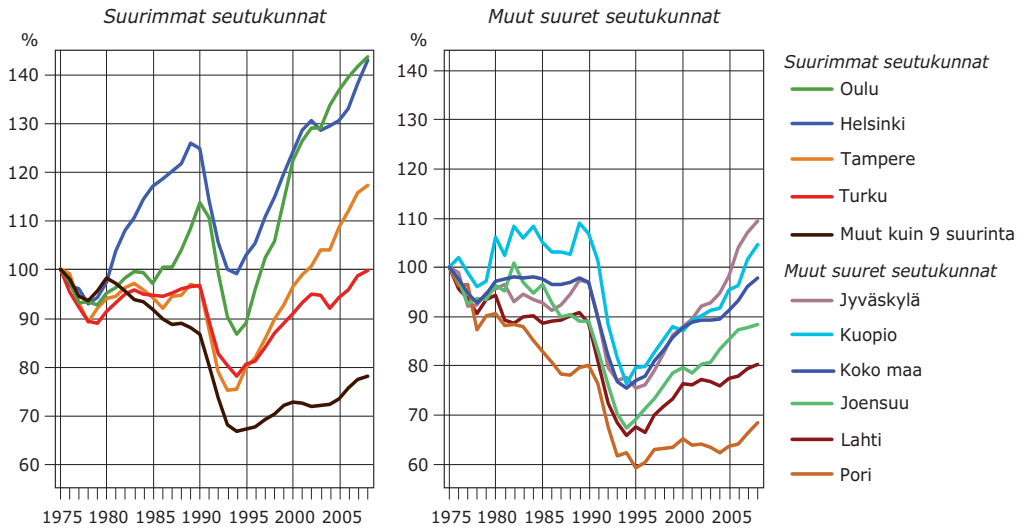
2 Herfindal-indeksi saadaan laskemalla eri toimialojen osuudet arvonlisäyksestä, neliöimällä ne ja summaamalla neliöt toimialojen yli.

Taulukko 3. Suurimmat toimialat ja niiden osuudet yksityisen sektorin arvonlisäyksestä sekä työllisyydestä. Neljä suurinta seutukuntaa ja koko maa 1975 ja 2008.

1975				
Helsingin seutu	Tampereen seutu	Turun seutu	Oulun seutu	Koko maa
Tukku- ja vähittäiskauppa 23% (24 %)	Muu teollisuus ¹ 20 % (22 %)	Metalliteollisuus 17 % (15 %)	Muu teollisuus 24 % (7 %)	Tukku- ja vähittäiskauppa 13 % (16 %)
Metalliteollisuus 12 % (12 %)	Metalliteollisuus 17 % (15 %)	Muu teollisuus 16 % (14 %)	Rakentaminen 15 % (17 %)	Muu teollisuus 12 % (11 %)
Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut 10 % (8 %)	Tukku- ja vähittäiskauppa 13 % (17 %)	Tukku- ja vähittäiskauppa 12 % (17 %)	Tukku- ja vähittäiskauppa 14 % (21 %)	Rakentaminen 11 % (11 %)
2008				
Helsingin seutu	Tampereen seutu	Turun seutu	Oulun seutu	Koko maa
Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut 21 % (22 %)	Metalliteollisuus 24 % (16 %)	Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut 13 % (17 %)	Metalliteollisuus 26 % (15 %)	Metalliteollisuus 16 % (12 %)
Tukku- ja vähittäiskauppa 17% (21 %)	Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut 15 % (19 %)	Tukku- ja vähittäiskauppa 13 % (18 %)	Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut 13 % (18 %)	Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut 13 % (15 %)
Metalliteollisuus 11 % (7 %)	Tukku- ja vähittäiskauppa 11 % (17 %)	Metalliteollisuus 12 % (12 %)	Rakentaminen 11 % (13 %)	Tukku- ja vähittäiskauppa 12 % (17 %)

¹ Sisältää mm. seuraavat toimialat: tekstiilien, vaatteiden ja nahkatuotteiden valmistus, kemiallisten tuotteiden valmistus, kumi- ja muovituotteiden valmistus sekä huonekalujen valmistus.

Kuvio 4. Yksityisen sektorin työllisyys suurissa seutukunnissa 1975–2008, 1975=100

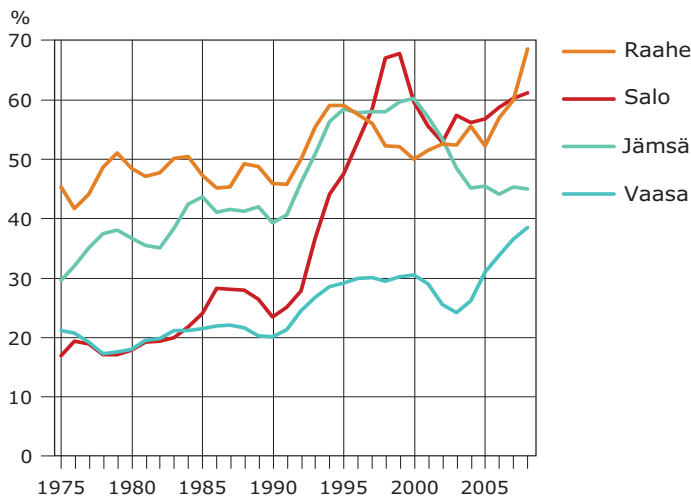

Kolmen viime vuosikymmenen aikana yksityisen sektorin työllisyys on kasvanut selvästi nopeimmin Helsingin ja Oulun seuduilla, keskimäärin prosentin vuosivauhtia (kuvio 4). Helsingin seudun yksityinen työllisyyskasvu on ollut vahvaa koko pitkän tarkasteluperiodin ajan, lukuun ottamatta 1970-luvun loppupuolta, 1990-luvun alun lamaa ja lyhyehköä pysähdystä 2000-luvun alussa. Noin puolet Helsingin seudun nettomääräisestä yksityisen sektorin työllisyyden kasvusta on peräisin liike-elämän palveluista. Tämän lisäksi myös muiden palvelualojen työllisyys on kasvanut ja teollisuuden alojen puolestaan laskenut. Oulun seudun yksityisen sektorin työllisyys on varsinkin 1990-luvun laman jälkeen kasvanut monella toimialalla, ja sen kokonaiskasvu on ollut varsin vahvaa, lähes neljä prosenttia vuodessa vuoden 1994 jälkeen. Noin puolet Oulun seudun vuosien 1994–2008 yksityisen sektorin työllisyyden kasvusta on peräisin liike-elämän palveluista sekä metalli- ja sähköteknisestä teollisuudesta, mutta myös rakentamisen, kaupan, liikenteen sekä erilaisten yhteiskunnallisten palvelujen työllisyyden kasvu on ollut melko nopeaa.

Helsingin ja Oulun seutujen lisäksi myös Tampereen ja Jyväskylän seutujen kokonaistyöllisyys on kasvanut vuosina 1975–2008, joskin vain 10–15 prosenttia eli vajaa puoli prosenttia vuodessa. Turun ja Kuopion seutujen yksityisen sektorin työllisyys oli vuonna 2008 kutakuinkin vuoden 1975 tasolla. Muiden neljän väestöltään suuren alueen yksityisen sektorin työllisyys väheni tutkimusperiodilla, vaikka ainoastaan Porin seudun kehitys oli heikompaa kuin pienemmissä seutukunnissa keskimäärin. Kahden vuosikymmenen kuluessa vuosina 1975–1995 Porin yksityisistä työpaikoista hävisi 40 prosenttia. Lähes ainoa tämän alueen pitkän ajan yksityinen kasvuala on ollut liike-elämän palvelut, joiden työllisyys on lisääntynyt noin 4000 hengellä vuoden 1975 jälkeen. Julkisen sektorin työllisyyden runsaan puoleltoista prosentin vuosikasvu (77 % jaksolla 1975–2008) on kuitenkin rajoittanut Porin seudun kokonaistyöllisyyden laskun vajaan 20 prosenttiin vuosina 1975–2008. Julkisen sektorin työllisyys kasvoi kolmessa vuosikymmenessä Porin seudulla 77 prosenttia (koko maassa 66 %).

Kappaleen lopuksi esitämme muutaman yleishuomion pienemmistä seutukunnista. Yksittäinen toimiala tai tuotantolaitos dominoi toisinaan pienen alueen elinkeinoelämää, jolloin tällaisen yksikön menestys voi vaikuttaa ratkaisevasti pienen aluetalouden kehitykseen. Kuitenkaan pienten seutukuntien toimialarakenne ei välttämättä ole yksipuolinen, eivätkä esimerkiksi suurimman toimialan arvonlisäysoosuudet tai arvonlisäyksestä lasketut Herfindahl-keskittymisindikaattorit erityisemmin korreloi seutukuntien väkiluvun kanssa. Kaiken kaikkiaan toimialarakenteen erikoistuneisuus vaihtelee huomattavasti eri seutukuntien välillä. Kolmessa seutukunnassa suurin toimiala tuotti yksin yli puolet yrittäjätoiminnan arvonlisäyksestä vuonna 2008 (metalliteollisuuden osuus Raahen seudulla oli 69 % ja Salon seudulla 61 %, ja lisäksi Loviisan seudulla muun teollisuuden osuus oli 53 %). Toisaalta lähes 20 seutukunnassa minikään toimialan osuus ei ylittänyt 15 prosenttia. Vuonna 1975 ei missään seutukunnassa yhden toimialan osuus yrittäjätoiminnan arvonlisäyksestä ollut yli 50 prosenttia ja vain kolmessa seutukunnassa suurin osuus oli yli 40 prosentin. Tuolloin kahdella alueella metsätalous oli suurin ala ja kolmannella metalliteollisuus.

Kuvio 5. Suurimman toimialan osuudet yksityisen sektorin arvonlisäyksestä, neljä seutukuntaa 1975–2008, prosenttia

Kuvioon 5 on valittu neljä seutukuntaa, joissa yksi toimiala on tuottanut huomattavan osan alueen koko yksityisestä arvonlisäyksestä. Kuviosta nähdään suurimman toimialan tuotanto-osuuden kehitys kolmen vuoden liukuvina keskiarvoina paitsi päätevuosien 1975 ja 2008 osalta, joiden osuudet kuvaavat ainoastaan kyseisen vuoden tilannetta. Alueiden suurimmat yksityiset toimialat ovat kolmen vuosikymmenen aikana kehittyneet eri tavoin. Kuviossa on edustettuna kaksi aluetalouden toimialaa, nimittäin perusmetallien, metallituotteiden, koneiden, sähkötekniikan tuotteiden ja kulkuneuvojen valmistus (Salon, Raahen ja Vaasan seudut), sekä puun, massan ja paperin valmistus sekä kustantaminen ja painaminen (Jämsän seutu).

Elektroniikkateollisuuden osuus Salon seudun yksityisen sektorin arvonlisäyksestä lähti jyrkkään kasvuun 1990-luvun alun lamavuosina. Sen sekä muun metalliteollisuuden osuus nousi korkeimmillaan lähelle 70 prosenttia 1990-luvun lopulla ja vakiintui sitten 50 ja 60 prosentin väliin. Raahessa dominoi metalliteollisuus, jonka osuus on pysynyt melko vakaana jo pitempään, lukuun ottamatta päätevuoden 2008 tuotantopiikkiä. Puu- ja paperiteollisuuden osuus Jämsän alueen taloudesta oli suurimmillaan 1990-luvun loppupuolella, minkä jälkeen toimialan osuus on pudonnut 40 ja 50 prosentin väliin. Vaasan seuduilla metalliteollisuuden osuus on ollut jonkin verran pienempi, mutta kasvanut vähitellen.

2.2. Tuottavuus

Seuraavassa tuottavuustarkastelussa rajoitetaan työn tuottavuuden kehityksen kuvaamiseen, koska muista tuotannontekijöistä ei ole saatavissa riittävää tietoa. Erityisesti alueellisesta pääomakannasta ei ole käytettävissä luotettavia ja ajantasaisia aikasarjoja. Työn tuottavuuden mittarina käytetään tuotettua arvonlisäystä työllistä kohti. Koska julkisen sektorin tuottavuuden mittaaminen on tunnetusti ongelmallista, tarkastelu rajataan pelkästään yksityiseen sektoriin. Tällöinkin on huomattava, että alueen toimialarakenteen vaikuttaa oleellisesti sen keskimääräiseen työn tuottavuuteen. Siksi kokonaistason työn tuottavuuden lisäksi valotetaan myös toimialarakenteen vaikutusta, joskin vain aluetilinpidon karkeaa toimialaluokitusta käyttäen.

Kuviossa 6 työn tuottavuutta mitataan arvonlisäyksellä työllistä kohden siten, että koko maan tuottavuusluku on kunakin vuonna 100. Luvut ovat viiden vuoden liukuvia keskiarvoja³, jotta lyhyen ajan vaihtelut eivät häiritse kokonaiskuvaa. Neljän suurimman seutukunnan työn tuottavuus on tutkimusjaksolla ollut kansantalouden keskiarvon yläpuolella tai sen tasolla, Turun seutua lukuun ottamatta. Helsingin seudun tuottama arvonlisäys työllistä kohden on ollut näistä alueista korkein, lukuun ottamatta ajanjaksoa 1993–1997, jolloin Oululla oli ykkössija. Helsingin seudun suhteellinen tuottavuus koko maahan nähden on ollut korkeimmillaan 2000-luvulla, jolloin ero koko kansantalouteen nähden on ollut noin 15 prosenttia. Helsingin seudun yksityinen sektori tuotti keskimäärin noin 78 500 euron suuruisen arvonlisäyksen yhtä työllistä henkilöä kohden vuonna 2008, kun koko maassa vastaava luku oli noin 69 500 euroa.

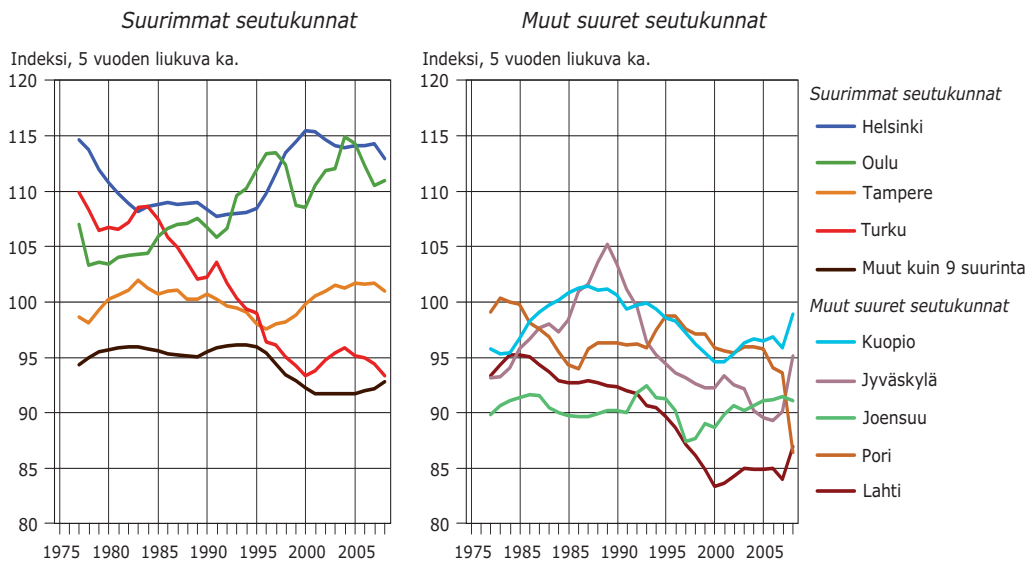
Helsingin seudun ohella vain Oulun seudulla työn tuottavuus on ollut jatkuvasti koko maata korkeampi, ja alueen suhteellinen tuottavuus on kolmen vuosikymmenen aikana hiukan noussut. Oulun seudun yksityisen sektorin tuottama arvonlisäys työllistä kohden oli vuonna 2008 noin 77 100 euroa. Sen sijaan Turun seudun suhteellinen työn tuottavuus on koko kansantalouteen verrattuna huomattavasti laskenut ja ollut 1990-luvun alkupuolelta lähtien koko maata alhaisempi. Tampereen seudun tuottavuus on ollut maan keskitason tuntumassa. Muiden kuin yhdeksän suurimman seutukunnan keskimääräinen työn tuottavuus on ollut koko maan keskitason alapuo-

3 Vuoden 2007 luvut ovat vuosien 2006–2008 tuottavuuskeskiarvoja ja päätevuoden 2008 luvut pelkästään kyseisten vuosien tuottavuuslukuja.

lella ja tuottavuuden suhteellinen taso laski näillä alueilla jonkin verran 2000-luvulle tultaessa.

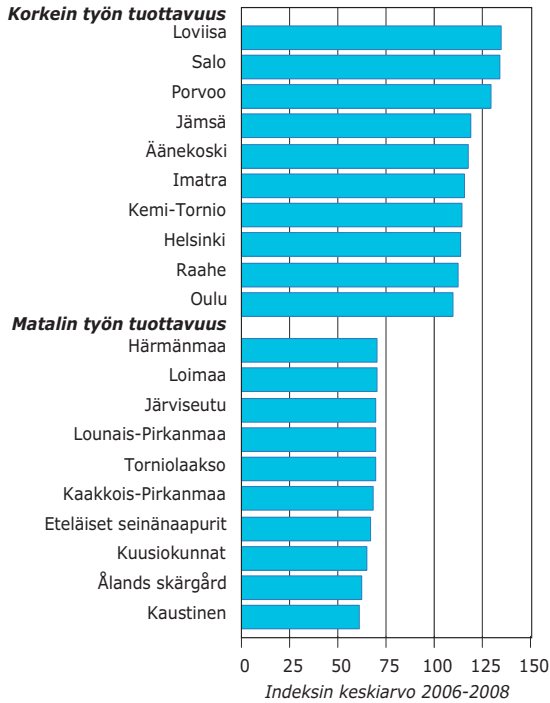
Oikeanpuolimmaisessa kuviossa 6 on työn tuottavuuden kehitys muissa suurissa seutukunnissa kuin neljällä suurimmalla alueella. Yksityisen sektorin arvonlisäys työllistä kohden on näillä alueilla lähes poikkeuksetta alle koko maan keskiarvon, mikä on ehkä hieman yllättävää. Kuopion seutu on 2000-luvulla päässyt lähimmäs kansantalouden keskiarvoa. Porin seudun tuottavuusindeksi putosi huomattavasti vuonna 2008. Koska kuvion 6 päätevuoden havainnot koskevat vain kyseistä vuotta, näkyy pudotus selvästi. Lahden seudun tuottavuus on huomattavasti koko maan keskiarvon alapuolella, minkä lisäksi se on laskenut tutkimusajanjakson kuluessa. Myös Jyväskylän seudulla trendi on ollut 1990-luvun alusta saakka laskeva, lukuun ottamatta vuosien 2007 ja 2008 nousevaa suuntaa. Joensuun seudun arvonlisäys työllistä kohden on ollut tasaisesti noin 10 prosenttia koko maan tason alapuolella.

Kuvio 6. Yksityisen sektorin työn tuottavuus, suuret seutukunnat 1977–2008, koko maa=100

Alueen toimialarakenne vaikuttaa kuitenkin oleellisesti sen keskimääräiseen työn tuottavuuteen. Useimpien teollisuudenalojen tuottama arvonlisäys työllistä kohden on selvästi tyypillisiä palvelualoja korkeampi. Esimerkiksi vuonna 2008 teollisuuden arvonlisäys työllistä kohden oli koko maan yksityisellä sektorilla 88 100 euroa, kun vastaava luku tukku- ja vähittäiskaupassa oli 49 500 euroa ja yksityisissä yhteiskunnallisissa palveluissa 43 100 euroa. Palveluvaltaisten alueiden keskimääräinen tuottavuus jää siten helposti teollisuusvaltaisiksi alemmaksi, mikä on omiaan heikentämään esimerkiksi suurten kaupunkialueiden asemaa. Lisäksi on muistettava, että työn tuottavuus on maataloudessa alhainen.

Kuvio 7. Työn tuottavuudeltaan 10 korkeinta ja alhaisinta seutukuntaa, yksityinen sektori 2006–2008, koko maa=100. Vakioimaton toimialarakenne.

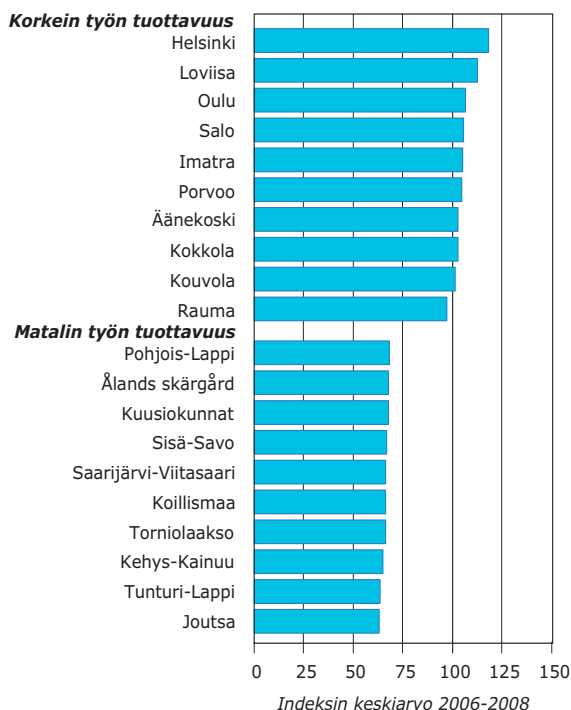

Kuvioissa 7 ja 8 tarkastellaan seutukuntien työn tuottavuutta kahdella tavoin. Kuviossa 7 on koko yksityisen sektorin keskimääräinen arvonlisäys työllistä kohden vuosina 2006–2008. Siinä ovat omalla painollaan mukana kaikki alueen yksityiset toimialat. Tuottavuuden kymmenen alueen kärki koostuu kahdesta ryhmästä. Valtaosa on vahvasti tiettyihin toimialoihin erikoistuneita seutukuntia. Kärjessä ovat Loviisa ja Salo, joiden työn tuottavuuden indeksi on 135, kun koko maata merkitään luvulla 100. Salon jälkeen tulevat Porvoon (130) ja Jämsän (119) seudut. Lisäksi kärkijoukossa on kaksi suurta ja toimialarakenteeltaan monipuolista kaupunkiseutua, Helsingin (114) ja Oulun (111) seudut.

Kuvion 7 mukaan alhaisen työn tuottavuuden alueilla yksityisen sektorin työn tuottavuus on noin kolmanneksen matalampi kuin kansantaloudessa keskimäärin. Nämä alueet ovat väkiluvultaan pienehköjä ja melko maatalousvaltaisia, ja ne sijoittuvat lähinnä Keski-Suomeen, erityisesti Pohjanmaalle. Etelä-Suomea edustavat tässä joukossa Loimaan ja Kaakkois-Pirkanmaan seudut. Kiinnostavaa on, että Pohjois-Suomen seutukuntia on mukana vain yksi.

Kuviossa 8 on seutukuntien elinkeinorakenteen vaikutusta yksityisen sektorin tuottavuuteen eliminoitu toimialarakenteen vakioinnin avulla. Kullekin seutukunnalle on oletettu kansantalouden toimialarakenne, ja alueille on sitten laskettu uusi vakioitu tuottavuusluku tätä oletusta käyttäen. Näin saadaan käsitys siitä, onko alueen toimi-

Kuvio 8. Työn tuottavuudeltaan 10 korkeinta ja alhaisinta seutukuntaa, kun toimialarakenne on vakioitu, yksityinen sektori 2006–2008, koko maa=100

alarakenne työn tuottavuuden kannalta edullinen vai epäedullinen. Rakennevakiointi on jälleen karkea. Eräs rakennevakioinnin ongelma on, että se olettaa toimialojen suhteelliset tuottavuudet muuttumattomiksi, vaikka toimialojen osuudet elinkeinotoiminnasta muuttuisivat. Tämä oletus ei todennäköisesti pidä paikkaansa.

Selvästi korkein arvonlisäys työllistä kohden toimialarakenteen vakioinnin jälkeen oli Helsingin seudulla, jonka vakioitu tuottavuusindeksi oli vuosina 2006–2008 keskimäärin 119. Suurimmista seutukunnista Oulu ylittää näin arvioiden kolmanneksi tuottavuusluvulla 107. Muut suuret seutukunnat eivät nytkään mahdu kymmenen tuottavimman joukkoon, vaikka toimialarakenteen vakiointi parantaakin jokaisen sijoitusta ainakin hiukan. Toimialarakenteen vakioinnin jälkeen kaikki suuret seutukunnat kuuluvat työn tuottavuudeltaan seutukuntien korkeimpaan kolmannekseen Lahden seutua lukuun ottamatta. Suurten kaupunkiseutujen suhteellinen asema muuttuu siis jonkin verran, kun toimialarakenne-erot vakioidaan. Näin ollen suurimpien seutukuntien toimialarakenne on omiaan alentamaan niiden suhteellista työn tuottavuutta. Muut kuvion 8 kärkikymmenikön seutukunnat ovat vahvasti erikoistuneita alueita (Äänekoski, Imatra, Kouvola, Loviisa ym.), poikkeuksena Kokkolan ja Rauman seudut.

Rakennevakiointi muuttaa matalan tuottavuuden seutukuntien listaa kärkikymmenikköä enemmän. Vain kolme seutukuntaa kuuluu molemmilla tavoilla mitattuna alhaisimman tuottavuuden alueisiin, nimittäin Torniolaakso, Kuusiokunnat sekä Ah-

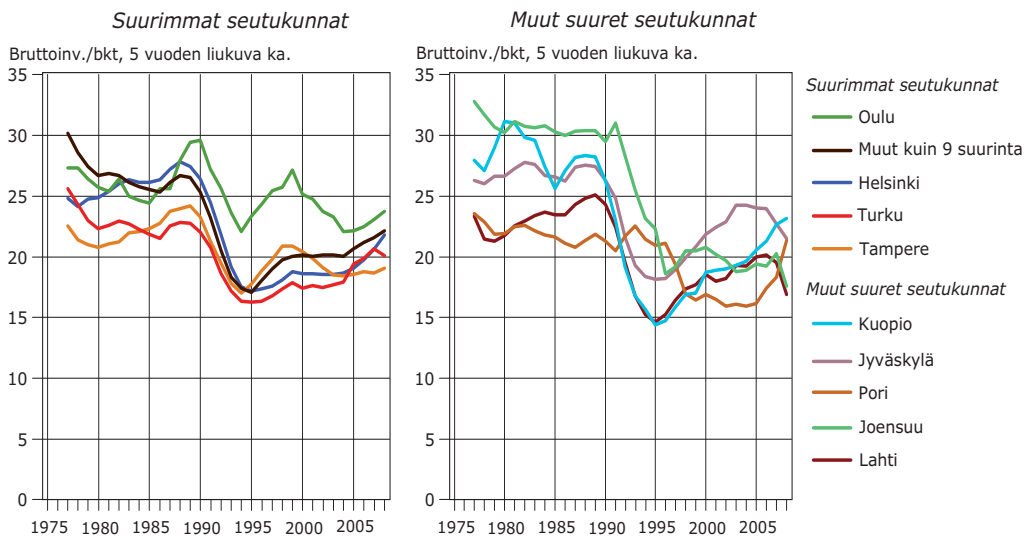
venanmaan saaristo. Pohjanmaan kuntia on vakioinnin jälkeen listalla kaksi, Saarijärvi-Viitasaari sekä Kuusiokunnat. Sen sijaan useat maan pohjoisosan seutukunnat putoavat nyt matalan tuottavuuden alueiksi: Tunturi-Lappi, Pohjois-Lappi, Koillismaa ja jonkin verran etelämpänä Kehys-Kainuu.

2.3. Investoinnit

Kansantalouden tilinpidon mukainen kiinteän pääoman bruttomuodostuksen osuus markkinahintaisesta arvonnisäyksestä on kolmessakymmenessä vuodessa koko kansantaloudessa laskenut. Tämä osuus oli 1970-luvun puolivälissä noin 30 prosenttia⁴, 1980-luvulla runsaat 25 prosenttia ja putosi sitten 1990-luvun lamassa lähemmäs 15 prosenttia, mistä on sittemmin tultu vain hiukan ylöspäin. Nykyinen verraten alhainen investointitaso on yhteydessä raskaan teollisuuden investointien vähenemiseen maassamme.

Jokseenkin kolmannes kaikesta kiinteän pääoman bruttomuodostuksesta tehdään asuntojen omistuksen ja vuokrauksen toimialalla, joka lasketaan käytännössä kokonaan yksityiseen sektoriin kuuluvaksi. Asumisen jälkeen investoinneiltaan seuraavaksi suurin toimiala on kiinteistö- ja liike-elämän palvelut, jonka osuus on lähes viidennes. Teollisuusinvestointien osuus on vähitellen laskenut ja on nykyisin samaa luokkaa kuin liike-elämän palvelujen osuus. Lähes 90 prosenttia kaikista bruttoinvestoinneista on yksityisen sektorin toimintaa. Julkisen sektorin investoinnit rajoittuvat lähinnä liikenteeseen, julkishallintoon sekä hyvinvointipalveluihin.

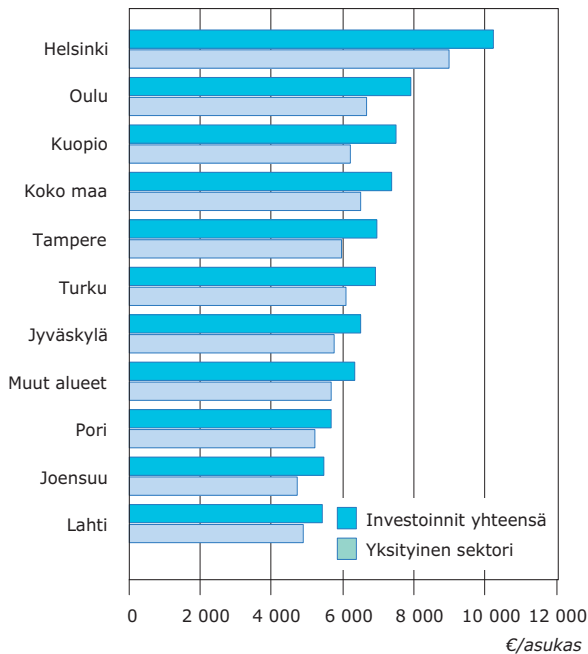
Kuvio 9. Suurten seutukuntien investointiasteet 1977-2008, prosenttia

4 Asuntoinvestoinnit mukaan lukien.

Seutukuntien investointiasteita mitataan kuviossa 9 alueen kaikkien bruttoinvestointien prosenttiosuutena sen tuottamasta markkinahintaisesta kansantuotteesta⁵. Yleisen taloudellisen tilanteen lisäksi muun muassa alueen toimialarakenne vaikuttaa huomattavasti investointiasteisiin. Koska alueelliset investointiasteet vaihtelevat voimakkaasti yksittäisten vuosien välillä, kuvioissa on viiden vuoden liukuvat keskiarvot, kuten edellä työn tuottavuutta kuvattaessa. Vuoden 2007 luvut ovat kuitenkin kolmen vuoden keskiarvoja ja vuoden 2008 luvut pelkästään kyseisen vuoden havaintoja, mikä selittää kahden viimeisen vuoden osin voimakkaat muutokset edeltäviin vuosiin nähden.

Kuvio 10. Bruttoinvestoinnit suurimmissa seutukunnissa keskimäärin 2007–2008, €/asukas

Suomen kansantalouden lama romahdutti 1990-luvun alussa myös suurten seutukuntien investointitasot. Kun yhdeksän suurimman seutukunnan keskimääräinen investointiaste oli noin 26 prosenttia viisivuotijaksolla 1987–1991, oli luku jaksolla 1992–1996 pudonnut alle 19 prosentin. Nämä investointitasot ovat varsin lähellä koko kansantalouden vastaavia lukuja⁶ (26,5 ja 17,7 %). Minkään suuren seutukunnan, sen enempää kuin koko maan investointiasteet eivät ole tämän jälkeen pysyvästi nousseet lamaa edeltäneelle tasolle. Jos verrataan jakson 1981–1990 keskimääräistä investointiastetta jakson 1991–1996 vastaavaan lukuun, Helsingin investointiaste putosi jonkin

⁵ Tämän katsauksen aluetarkasteluissa myös asuntorakentaminen sisällytetään bruttoinvestointeihin, minkä lisäksi investointiosuudet on laskettu käypähintaisista tiedoista.

⁶ Mittaamistapaerojen vuoksi tämän katsauksen koko maan luvut eivät ole vertailukelpoisia muissa tutkimuksissa esitettyjen kansantalouden investointiasteiden kanssa.

verran enemmän (lähes yhdeksän prosenttiyksikköä BKT-osuudesta mitattuna) kuin muiden kahdeksan suuren seutukunnan investointiasteet keskimäärin (noin kuusi prosenttiyksikköä).

Vuosina 1975–2008 Joensuun ja Oulun seutujen keskimääräiset investointiasteet ovat olleet suurista seutukunnista korkeimmat, 25–26 prosenttia. Joensuun korkea sijoitus on kuitenkin peräisin lamaa edeltäneeltä ajalta, jolloin valtio investoi voimakkaasti alueen liikennesektoriin. Viimeisen kymmenen havaintovuoden 1999–2008 keskimääräiset investointiasteet olivat korkeimmat Oulun ja Jyväskylän seuduilla, 23–24 % ja Porin seudun luku (17 %) oli alhaisin. Helsingin seudun investointiaste oli vuosina 1999–2008 keskimäärin 19 prosenttia. Aivan tarkasteluajanjakson lopussa vuosina 2007–2008 Helsingin seudun investointiaste oli noin 21 prosenttia, Tampereen noin 19, Turun keskimäärin 21 ja Oulun lähes 23 prosenttia.

Kuva alueiden investointitasoista muuttuu jonkin verran, kun seutukuntien bruttoinvestoinnit suhteutetaan alueen tuottaman arvonlisäyksen sijasta seudun asukaslukuun. Näin tarkastellen investoinnit olivat jaksolla 2007–2008 korkeimmat Helsingin seudulla, noin 10 200 euroa per asukas, mistä 9000 euroa oli yksityisen sektorin investointeja (kuvio 10). Helsingin seudulla tehtyjen bruttoinvestointien kokonaisarvo oli vuonna 2008 noin 13,5 miljardia euroa, käyvin hinnoin laskettuna. Suurista seutukunnista investointitaso asukasta kohden oli toiseksi korkein Oulun seudulla (7900 €) ja alhaisin Lahden ja Joensuun seuduilla (5 500 €) vuosina 2007–2008.

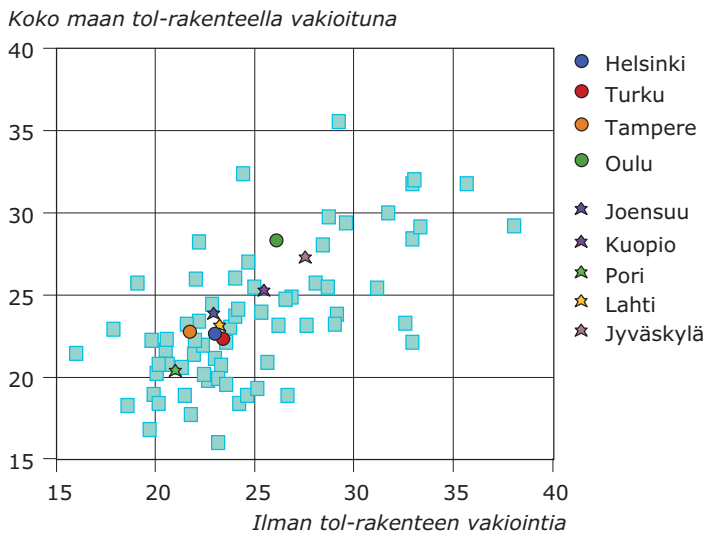
Julkisen sektorin investoinnit saadaan kuviossa 10 investoinnit yhteensä -pylvään ja yksityisen sektorin investointien erotuksena. Valtakunnallisesti julkisen sektorin osuus kiinteän pääoman bruttomuodostuksesta oli vain noin 12 prosenttia vuosina 2007–2008. Huomattakoon, että asuntojen omistus ja vuokraus-toimialan investointien osuus koko kansantalouden bruttoinvestoinneista on viime vuosina ollut noin 30 prosenttia, ja tämä erä on kokonaisuudessaan yksityisen sektorin investointeja. Suurista seutukunnista julkisen sektorin osuus oli korkein Kuopion (17 %) sekä Oulun (16 %) seuduilla, ja alhaisin Porin ja Lahden seudulla (9 ja 10 %) vuosina 2007–2008. Helsingin seudun osuus (12 %) vastaa koko kansantalouden tasoa.

Kuviossa 11 ovat kaikkien seutukuntien keskimääräiset investointiasteet jaksolla 2005–2008, ilman toimialarakenteen vakiointia ja vakioinnin jälkeen. Vakiointi vaikuttaa melko lailla varsinkin joihinkin pieniin seutukuntiin sekä alueisiin, joiden tuotantoa dominoi jokin yksittäinen toimiala. Vaikutus suuriin seutukuntiin on melko vähäinen. Neljästä suurimmasta kaupunkiseudusta toimialarakenteen vakiointi kasvattaa Oulun investointiastetta jonkin verran (26,1 % ilman vakiointia ja 28,4 % vakioinnin kanssa), vaikutus Tampereen ja Turun seutuihin on prosenttiyksikön suuruusluokkaa, Helsingin seutuun pieni (23,0 ja 22,7 %) ja muihin suuriin seutukuntiin korkeintaan runsaan prosenttiyksikön. Mittaustapojen välinen korrelaatio on kohtalaisen korkea ($r = +0,64$ ilman Tunturi-Lappia).

Voidaan kysyä, onko seutukuntien investointiasteilla yhteyttä alueita kuvaaviin taustamuuttujiin. Voitaisiin esimerkiksi ajatella, että alueen syrjäinen sijainti vaikuttaa joko julkisen tai yksityisen sektorin investointiasteeseen. Entä onko investointiasteilla yhteyttä seutukunnan kokoon? Onko julkisilla investoinneilla taipumus keskittyä sellaisille alueille, joiden asukasta kohden laskettu tuotannon taso on alhainen?

Korkeita tilastollisia korrelaatioita investointiasteiden ja näiden muuttujien välillä ei löytynyt. Mitattiinpa investointeja kummalla tavalla hyvänsä, ei esimerkiksi ilmeistä yhteyttä investointien ja maantieteellisen sijainnin välille löydy. Sekä korkeimman että matalimman investointitason seutukunnat hajaantuivat vuosina 2005–2008 ympäri maata. Selvästi korkein oli Tunturi-Lapin investointiaste (vakioimattomana 61 %), mikä selittyi asuntojen omistuksen ja vuokrauksen sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnan toimialojen korkeilla investointiluvuilla, jotka ilmeisestikin liittyvät matkailuun. Lisäksi muun teollisuuden toimiala investoi alueelle runsaasti vuosina 2007 ja 2008. Suurista seutukunnista Oulun, Jyväskylän ja Kuopion seutujen investointiasteet olivat rakennevakioinnin jälkeen korkeahkot jaksolla 2005–2008.

Kuvio 11. Seutukuntien investointiasteet keskimäärin 2005–2008, toimialarakenteen vakioinnin kanssa ja ilman vakiointia, bruttoinvestointien osuus arvonlisäyksestä, %⁷

2.4. Julkinen sektori

Tässä kappaleessa tarkastellaan lyhyesti julkisen sektorin vuosien 1975–2008 kehitystä suurimmissa seutukunnissa⁸. Esityksessä rajoitutaan valtion ja kunnallissektorin työllisyyteen ja investointeihin.

Vuonna 2008 maamme julkinen sektori teki kaikkiaan 614 000 henkilötyövuotta, mikä oli 24,3 % prosenttia koko kansantalouden työllisyydestä, tuotti 28,8 miljardia

7 Tunturi-Lappi on aineiston outlier eikä ole mukana kuviossa.

8 Julkiseen sektoriin kuuluvat julkisyhteisöt jaetaan valtionhallintoon, paikallishallintoon sekä sosiaaliturvarahastoihin. Tämän tutkimuksen valtiosektori käsittää valtionhallinnon sekä sosiaaliturvarahastot. Paikallishallinto jaetaan edelleen kuntiin, kuntayhtymiin ja Ahvenanmaan maakuntahallintoon. Tässä tutkimuksessa käytetty kunnallissektorin käsite tarkoittaa sektorinluokituksen paikallishallintoa. Kuntien liikelaitokset, niiden pääasiassa liiketoimintaa harjoittavat yksiköt sekä liikelaitoskuntayhtymät eivät kuulu paikallishallintoon vaan yrityssektoriin. Ks. Tilastokeskus (2000).

euroa arvonlisäystä (17,8 %), ja investoi 4,6 miljardin euron arvosta (11,6 %). Paikallishallinnon osuus julkisen sektorin toiminnasta vaihteli kahdesta kolmasosasta kolmeen neljäsosaan, ilmiöstä riippuen.

Julkisen sektorin osuus koko maan työllisyydestä on runsaan 30 vuoden aikana kohonnut huomattavasti, 16 prosentista 24 prosenttiin, ja myös arvonlisäysosuus on nousnut jonkin verran. Sen sijaan osuus kansantalouden bruttoinvestoinneista on pysynyt käytännöllisesti katsoen ennallaan.

Taulukko 4. Julkisen sektorin työllisyys ja bruttoinvestoinnit, suurimpien seutukuntien osuuksia koko maasta 1975–1979 ja 2004–2008⁹

Seutukunta	Työlliset						Investoinnit, 5-vuotisjaksoilla keskimäärin					
	Valtio		Kunnallis-sektori		Osuus kaikista työllisistä		Valtio		Kunnallis-sektori		Osuus kaikista investoinneista	
	1979	2008	1975	2008	1975	2008	1975–1979	2004–2008	1975–1979	2004–2008	1975–1979	2004–2008
Helsingin	31,2	36,5	18,2	21,5	21,2	29,2	46,8	44,3	20,0	27,3	21,7	32,1
Tampereen	3,5	5,9	5,6	6,2	5,4	6,5	3,4	7,4	5,1	7,2	4,3	6,1
Turun	4,9	5,9	5,1	6,2	5,5	5,8	3,3	6,0	5,4	5,3	5,3	5,3
Oulun	3,4	3,7	4,1	4,8	2,7	3,8	3,4	5,6	2,7	5,8	2,8	4,6
Neljä suurinta yhteensä	43,0	51,9	32,9	38,8	34,7	45,3	56,9	63,3	33,2	45,6	34,1	48,0
Muut suuret seutukunnat ¹	10,4	12,9	14,7	14,8	13,2	12,4	13,0	9,7	13,6	13,0	11,9	11,4
Muut seutukunnat	46,6	35,2	52,4	46,4	52,1	42,3	30,1	27,0	53,2	41,4	53,9	40,6
Koko maa, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

¹Lahden, Jyväskylän, Porin, Kuopion ja Joensuun seutukunnat yhteensä

Valtion työllisyydestä keskimäärin puolet ja valtion bruttoinvestoinneista kolme viidesosaa on tutkimusajanjaksolla sijoittunut neljään suurimpaan seutukuntaan (taulukko 4). Suurimpien seutukuntien osuus valtion työllisyydestä, ja Helsingin seutua lukuun ottamatta myös investoinneista, on 30 vuoden kuluessa kasvanut selvästi. Varsinkin Tampereen seudun suhteelliset osuudet ovat kasvaneet voimakkaasti, ja Helsingin seudun osuus valtion työllisyydestä on kasvanut noin 31 prosentista yli 36 prosenttiin. Valtion investoinnit Helsingin seudulle ovat varsinkin 1990-luvun puolenvälin jälkeen heilahdelleet melko voimakkaasti. Muiden kuin suurten seutukuntien osuus valtion työllisyydestä on kolmessa vuosikymmenessä laskenut 47 prosentista 35 prosenttiin.

Myös kunnallissektorin kasvu on painottunut vahvasti neljään suurimpaan seutukuntaan. Helsingin seudun osuus koko kunnallissektorin bruttoinvestoinneista oli

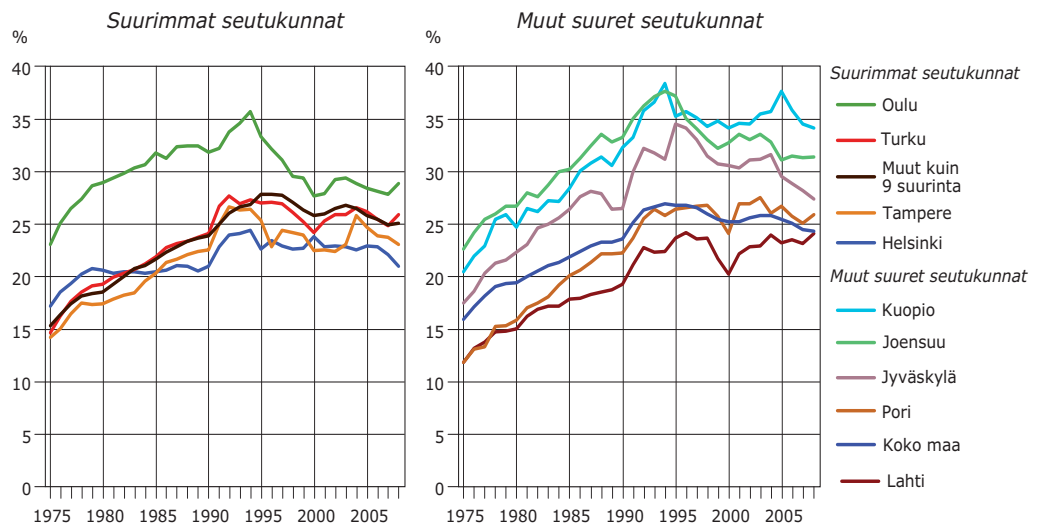
⁹ valtio =valtionhallinto, työeläkelaitokset sekä muut sosiaaliturvarahastot yhteensä

vuosina 1975–1979 20 prosenttia, mutta vuosina 2004–2008 jo yli 27 prosenttia. Oulun seudun osuus kunnallissektorin investoinneista on kaksinkertaistunut 30 vuodessa, joskin työllisyysosuuksien muutokset ovat olleet hitaampia. Pienten seutukuntien osuudet kunnallissektorin työllisistä ja investoinneista ovat laskeneet selvästi. Kun kansantaloudesta poistetaan yhdeksän suurinta seutukuntaa, on jäljelle jäävien alueiden osuus sektorin työllisistä pudonnut 52 prosentista 46 prosenttiin ja osuus investoinneista 53 prosentista 41 prosenttiin.

Julkisen toiminnan määrää mitataan arvonlisäyksen avulla, joka tässä tapauksessa lasketaan panoskäytön tuotannontekijäkorvausten kautta eikä myynnin arvo miinus ostot muilta -menettelyllä. Tämä johtuu siitä, että julkiset palvelut tarjotaan joko maksutta tai subventoituun hintaan, joten myynnin arvoa ei voida laskea markkinahintojen avulla.

Noin 69 prosenttia valtion ja 40 prosenttia kunnallissektorin arvonlisäyksestä tuotettiin vuonna 2008 neljässä suurimmassa seutukunnassa. Pelkästään Helsingin seutukunnan osuudet olivat 54 ja 22 prosenttia, joten valtion toiminta keskittyy Helsingin seudulle paljon vahvemmin kuin kunnallissektori. Neljän suurimman seudun osuudet sekä valtion että kunnallissektorin arvonlisäyksestä ovat huomattavasti kasvaneet, samalla kun muiden suurten kaupunkiseutujen osuudet ovat pysyneet suunnilleen ennallaan ja pienien alueiden osuudet ovat laskeneet. Pienien seutukuntien osuus valtion arvonlisäyksestä on kolmessa vuosikymmenessä laskenut peräti puoleen, 38 prosentista 20 prosenttiin.

Kuvio 12. Julkisen sektorin osuus suurten seutukuntien työllisistä 1975–2008, prosenttia

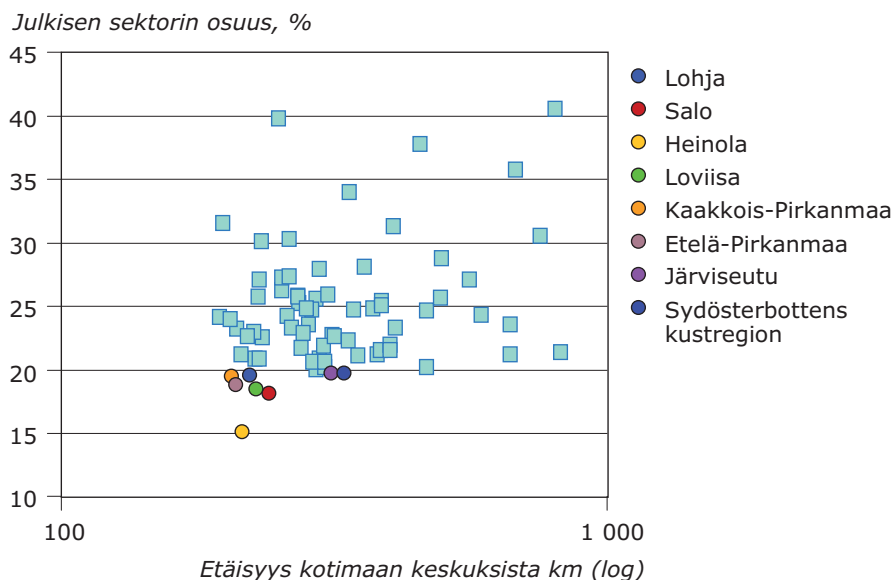
Julkisen sektorin osuus koko kansantalouden työllisistä (kuvio 12) nousi vuodesta 1975 1990-luvun puoliväliin 16 prosentista noin 27 prosenttiin, minkä jälkeen osuus

on hiukan laskenut ja vakiintunut 25 prosentin tuntumaan. Vuonna 2008 osuus oli 24,3 prosenttia.

Neljästä suurimmasta seutukunnasta julkisen sektorin osuus työllisyydestä on ollut selvästi suurin Oulun seudulla. Myös Joensuun, Kuopion ja Jyväskylän seuduilla julkisen sektorin, ja yleensä sekä valtion että kuntien työllisyysosuus on ollut koko valtakunnan keskitason yläpuolella. Helsingin, Tampereen ja Lahden seuduilla osuus on sen sijaan ollut koko maata matalampi. Helsingin seudulla osuus oli korkeimmillaan 24,5 prosenttia vuonna 1994, minkä jälkeen se laski hieman ja on tutkimusajanjakson kymmenkunta viimeistä vuotta ollut 23 prosentin tuntumassa. Vuonna 2008 osuus oli 21 prosenttia, ja tarkastelujakson viimeiset vuodet 2003–2008 Helsingin seudun julkisen sektorin työllisyysosuus oli suurten kaupunkiseutujen matalin.

Julkisen sektorin osuudet työllisistä kasvoivat suurissa seutukunnissa noin vuoteen 1995 asti, minkä jälkeen osuudet ovat laskeneet osassa alueita. Oulun ja Jyväskylän seuduilla yksityisen sektorin työllisyyskasvu on ollut laman jälkeen voimakasta ja Joensuussakin koko kansantaloutta nopeampaa. Samaan aikaan työllisten määrä on valtiolla pysynyt suunnilleen ennallaan ja kuntasektorin työllisyyskasvu on ollut maltillista. Suhteellisesti voimakkaampi yksityisen sektorin kasvu yhdistettynä julkisen sektorin työllisten kokonaismäärän vakiintumiseen selittää mainittujen kolmen alueen julkisen sektorin osuuksien laskun. Palvelujen yksityistämisen mahdollisia vaikutuksia aikasarjaan ei tässäkö kohdin ole erikseen voitu ottaa huomioon.

Kuvio 13. Julkisen sektorin osuudet seutukuntien työllisistä ja seutukunnan taloudellinen etäisyys 2008¹⁰

¹⁰ Ainoastaan Manner-Suomen seutukunnat ovat mukana kuviossa.

Seutukunnan taloudellisen syrjäisyyden ja julkisen sektorin työllisyysosuuden välillä on heikohko positiivinen korrelaatio (kuvio 13). Mitä kauempana alue on muista kottimaan taloudellisista keskuksista, sitä suurempi usein on julkisen sektorin osuus sen kokonaistyöllisyydestä ($r = +0,32$, logaritmisista etäisyyksistä laskien $+ 0,31$ vuonna 2008, vuonna 1975 vastaavasti $+0,46$ ja $+0,42$). Syrjäisistä seutukunnista Pohjois-Lappi, Rovaniemen seutu sekä Itä-Lappi olivat vahvasti riippuvaisia julkisesta sektorista työllistäjänä, kun taas Tunturi-Lappi nojasi selvästi enemmän yksityiseen sektoriin. Seutukunnat, joissa julkisen sektorin työllisyysosuus oli alhaisin, olivat puolestaan Etelä-Suomessa (Heinolan, Salon, Loviisan ja Etelä-Pirkanmaan seutukunnat).

Entä onko seutukunnan väkiluku yhteydessä julkisen sektorin osuuteen alueen kokonaistyöllisyydestä? Voidaan ajatella, että valtion yksiköt keskittyvät suuriin keskuksiin. Toisaalta on mahdollista, että pienille talousalueille on vaikeampaa kehittää elinvoimaista yksityistä elinkeinoelämää, jolloin julkisen sektorin osuus painottuisi näillä alueilla. Onkin vaikeaa tehdä ennako-oletusta riippuvuuden todennäköisistä suunnasta. Seutukunnan väkiluvun ja julkisen sektorin osuuden välillä ei voitukaan havaita tilastollista yhteyttä vuosina 1975–2008, vaan korrelaatiot olivat itseisarvoltaan yleensä alle 0,1.

2.5. Kotitalouksien tulojen kehitys 1995–2008

Tässä kappaleessa kuvataan kotitalouksien tulonmuodostusta, tulojen uudelleenjakoa ja käytettävissä olevien reaalityulojen kehitystä ajanjaksolla 1995–2008. Aluksi esitetään kotitalouksien tulonmuodostuksen alueelliset kokonaissummat, jonka jälkeen siirrytään per capita-tarkasteluihin. Alueellista tulotasoa verrataan koko maan keskiarvoon. Lisäksi tarkastellaan ensitulojen ja käytettävissä olevien tulojen muodostumista sekä tulonsiirtoja alueiden välisten erojen tasoittajana.

Keskeinen käsite seuraavassa on kotitalouksien käytettävissä oleva tulo, jonka muodostumista voidaan kuvata kaksivaiheisesti. Ensimmäisessä vaiheessa kotitaloudet saavat tuotannontekijätuloja tekemästään palkkatyöstä, sijoittamastaan pääomasta tai yksityisestä yritystoiminnastaan. Näitä tuloeria ovat palkansaajakorvaukset (palkat, palkkiot sekä työsuhdeoptiot), työnantajain sosiaaliturvamaksut sekä kotitalouksien saamat nettomääräiset omaisuustulot, kuten vuokra-, korko- ja osinkotulot. Myös ns. sekatalo on tuotannontekijätuloa, ja se sisältää ei-yhteisömuotoisen yrittäjän tai elinkeinonharjoittajan tuotantotoiminnasta itselleen ottaman osuuden tuloista. Kotitalouksien toimintaylijäämää on puolestaan se laskennallinen asuntotulo, joka syntyy omassa asunnossa asumisesta sekä nettovuokratulo asunnon vuokraamisesta. Kotitalouksien ensitulo on kaikkien näiden tuloerien summa, ja se kuvaa siis kotitalouksien tilannetta ennen tulojen uudelleen jakoa.

Toisessa vaiheessa tulot jaetaan uudelleen, jolloin ensitulosta päästään käytettävissä oleviin tuloihin. Ensitulosta vähennetään aluksi kotitalouksien maksamat välittömät verot ja veronluonteiset maksut. Myös maksetut sosiaaliturvamaksut ja muut maksetut tulonsiirrot, kuten pakolliset eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut vähennetään. Lopuksi tuloihin lisätään sosiaalietuudet ja muut saadut tulonsiirrot, kuten an-

sio- ja kansaneläkkeet. Näin syntyvät käytettävissä olevat tulot, eli ne tulot, jotka kotitaloudet voivat käyttää joko kulutukseen tai säästämiseen.

Kotitalouksien saamat ensitulot olivat vuonna 2008 koko maassa noin 114 miljardia euroa. Tämä luku voidaan suhteuttaa esimerkiksi markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen, joka oli 185 miljardia euroa vuonna 2008. Palkkojen ja palkkioiden osuus ensituloista oli noin 64 prosenttia ja nettomääräisten omaisuustulojen osuus 8 prosenttia. Veroja kotitaloudet maksoivat noin 25 miljardia, eli 22 prosenttia ensituloista ja nettomääräiset tulonsiirrot olivat noin 4 miljardia eli vajaat 4 prosenttia suhteessa ensituloon. Käytettävissä oleviin tuloihin jäi lopulta noin 93 miljardia euroa, mikä oli kolme viidesosaa koko kansantalouden käytettävissä olevista tuloista (154 miljardia euroa, Tilastokeskus 2010). Taulukossa 5 esitetään kotitalouksien tulonmuodostus alueellisina kokonaissummoina vuonna 2008.

Taulukko 5. Kotitalouksien tulonmuodostus vuonna 2008, suurimmat seutukunnat, miljoonaa euroa käyvin hinnoin.

	Palkat ja palkkiot ¹	Omaisuus-tulot ² , netto	Muut tulot ³	Ensitulot	Maksetut verot	Tulon-siirrot, netto	Käytettävissä olevat tulot
Helsinki	23 560	2 980	8656	35 197	8 169	-1 329	25 699
Tampere	4 929	571	1922	7 423	1 650	65	5 838
Turku	4 307	596	1711	6 615	1 425	215	5 404
Oulu	2 985	283	1204	4 473	972	41	3 540
Lahti	2 171	278	931	3 381	731	212	2 861
Jyväskylä	2 172	229	921	3 323	710	150	2 762
Pori	1 645	212	755	2 612	569	253	2 295
Kuopio	1 532	150	671	2 355	515	138	1 977
Joensuu	1 264	172	606	2 043	431	217	1 828
Muu Suomi	28 093	3 929	14232	47 059	10 139	4 124	41 051
Koko maa	73 468	9 400	31609	114 481	25 311	4 086	93 255

1 työsuhdeoptiot ml.

2 luovutusvoitot ja -tappiot ml.

3 työnantajain sosiaaliturvamaksut, toimintaylijäämä ja sekatalo.

Taulukko 6. Kotitalouksien tulonmuodostus vuosina 1995 ja 2008, suurimmat seutukunnat, euroa asukasta kohden, vuoden 2008 hinnoin¹¹.

	Palkat ja palkkiot	Omaisuuksien tulot, netto	Muut tulot	Ensitulot	Maksetut verot	Tulonsiirrot, netto	Käytettävissä olevat tulot
1995							
Helsinki	12 250	940	4 790	17 980	4 710	110	13 390
Tampere	9 620	960	4 120	14 710	3 500	1 360	12 580
Turku	9 880	990	4 370	15 240	3 610	1 260	12 890
Oulu	9 000	870	3 980	13 870	3 390	1 050	11 520
Lahti	8 510	1 050	4 110	13 690	3 160	1 740	12 260
Jyväskylä	8 670	720	4 040	13 450	3 260	1 600	11 790
Pori	8 330	910	4 130	13 390	3 090	1 940	12 230
Kuopio	8 670	710	4 130	13 540	3 280	1 700	11 960
Joensuu	7 190	970	3 890	12 080	2 830	2 330	11 570
Muu Suomi	7 720	940	4 340	12 990	2 950	1 930	11 980
Koko maa	9 040	930	4 380	14 350	3 430	1 430	12 350
2008							
Helsinki	18 540	2 350	6 810	27 700	6 430	-1 050	20 220
Tampere	14 770	1 710	5 760	22 240	4 940	200	17 490
Turku	14 150	1 960	5 620	21 730	4 680	710	17 750
Oulu	13 920	1 320	5 620	20 860	4 530	190	16 510
Lahti	12 640	1 620	5 420	19 680	4 260	1 230	16 650
Jyväskylä	12 850	1 350	5 450	19 650	4 200	890	16 330
Pori	11 940	1 540	5 480	18 970	4 130	1 840	16 660
Kuopio	12 790	1 250	5 600	19 660	4 300	1 150	16 500
Joensuu	10 870	1 480	5 210	17 570	3 710	1 870	15 720
Muu Suomi	11 680	1 590	5 750	19 010	4 100	1 670	16 580
Koko maa	13 830	1 770	5 950	21 550	4 760	770	17 550

Helsingin seudun osuus koko kansantalouden ensituloista oli vuonna 2008 noin 31 prosenttia, maksetuista veroista 32 prosenttia ja käytettävissä olevista tuloista 28 prosenttia. Taulukon 5 kahdeksan muun suuren seutukunnan yhteenlasketut käytettävissä olevat tulot olivat 26,5 miljardia euroa eli jokseenkin samansuuruiset kuin Hel-

¹¹ Aluetilinpidon mukaiset kotitalouksien tulo- ja menoerät asukasta kohden on taulukkoa varten deflatoitu koko maan elinkustannusindeksillä 1951:10=100.

singin seudun vastaavat tulot yksinään (25,7 miljardia). Muun Suomen osuus ensituloista oli 41 prosenttia, veroista 40 prosenttia ja osuus käytettävissä olevista tuloista 44 prosenttia vuonna 2008.

Helsingin seudun kotitaloudet olivat suurista seutukunnista ainoa tulonsiirtojen nettomaksaja vuonna 2008. Yhdeksän suurimman seutukunnan kotitalouksien yhteenlasketut nettotulonsiirrot olivat vuonna 2008 -38 miljoonaa euroa, joten Helsingin seudun kotitalouksien maksamat nettotulonsiirrot ylittivät hieman muiden kahdeksan suuren seutukunnan yhteensä saamat nettotulonsiirrot. Näin ollen ne kotitaloudet, jotka asuvat suurten seutukuntien ulkopuolella, vastaanottivat koko kansantalouden kaikille kotitalouksille kertyvän nettotulonsiirtojen kokaisen summan, noin 4,1 miljardia euroa vuonna 2008. Nämä luvut havainnollistavat kotitalouksien tulojen alueellista uudelleenjakoa.

Taulukosta 6 käy ilmi, että koko maan kotitalouksien käytettävissä olevat tulot asukasta kohden ja vuoden 2008 hinnoin olivat vuonna 1995 keskimäärin 12 350 euroa ja vuonna 2008 17 550 euroa. Nämä tulot kasvoivat siis reaalisesti kaikkiaan 42 prosenttia vuodesta 1995 vuoteen 2008, eli keskimäärin 2,7 prosenttia vuotta kohden. Elinkustannusindeksillä deflatoidut omaisuustulot asukasta kohden kasvoivat koko aikavälillä 90 prosenttia ja palkkatulot 53 prosenttia. Sekä palkkatulot että ensitulot asukasta kohden olivat Helsingin seudulla selvästi muita alueita korkeammat molempina tarkasteluvuosina.

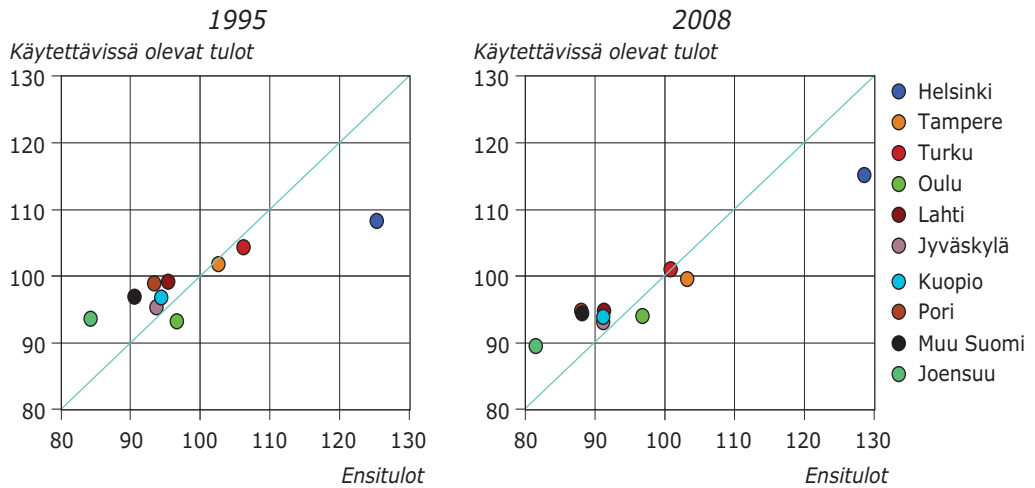
Asukasta kohden lasketut nettotulonsiirrot ovat jaksolla 1995–2008 vähentyneet kaikilla alueilla. Nettotulonsiirtojen pieneneminen on ollut voimakkainta Helsingin ja Tampereen seudulla, yli 1 000 eurolla asukasta kohden vuodessa, ja seuraavaksi suurinta Oulun seudulla, yli 800 euroa asukasta kohden. Toisaalta rakenneongelmista kärsineellä Porin seudulla vähennys on ollut vain 100 euroa asukasta kohden vuodessa.

Tämän kappaleen kotitalouksien tulonmuodostuksen tarkastelu on osittainen. Alueiden väliset erot kuluttajahintatasossa, kuluttajahintainflaatiossa ja omistusasumisen hinnoissa vaikuttavat kotitalouksien reaalitytöihin, mutta näitä tekijöitä ei ole voitu ottaa huomioon. Lisäksi kotitalouden kulutustarpeeseen vaikuttavat paitsi kotitalouden henkilöluku myös sen sisäinen rakenne, kuten lasten ikä ja lukumäärä. Tätä ongelmaa korjataan usein ns. kulutusyksikkökohtaisella tarkastelulla, mikä ei tässä yhteydessä kuitenkaan ollut mahdollista. Todettakoon lisäksi, että kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin voidaan lisätä myös maksutta ja subventoituun hintaan saatujen henkilökohtaisten hyvinvointipalvelujen arvo. Näin saatavaa tulokäsitetä kutsutaan usein kokonaistuloksi, eikä sitä tässä kirjoituksessa ole pyritty arvioimaan.

Verot ja tulonsiirrot tasoittavat henkeä kohden laskettujen ensitulojen eroja alueiden välillä, eli käytettävissä olevien tulojen erot alueiden välillä ovat pienemmät kuin ensitulojen erot. Kun tarkastellaan yhdeksää suurinta seutukuntaa vuonna 1995, alhaisimpien tulojen alueen (Joensuun seutu) ensitulot asukasta kohden olivat 67 prosenttia korkeimman tulotason (Helsingin seutu) ensituloista. Verotuksen ja tulonsiirtojen jälkeen Joensuun seudun asukkaan käytettävissä olevat tulot olivat kuitenkin jo 86 pro-

senttia Helsingin seudun vastaavasta tulotasosta. Vuonna 2008 vastaava prosenttiluku oli ensitulon osalta 63 prosenttia ja käytettävissä olevien tulojen osalta 77 prosenttia.

Kuvio 14. Kotitalouksien ensitulot ja käytettävissä olevat tulot asukasta kohden suurissa seutukunnissa ja muussa Suomessa 1995 ja 2008, koko maa = 100

Kuviosta 14 käyvät ilmi asukasta kohden laskettujen kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ja ensitulot sekä näiden tulojen keskinäinen suhde vuosina 1995 ja 2008, kun vastaava koko maan suhdeluku on kumpanakin vuonna 100. Tulontasotusmekanismissa näyttäisi kuvion perusteella tapahtuneen muutosta kolmentoista vuoden aikana. Suhteelliset käytettävissä olevat tulot asukasta kohden ovat muilla alueilla kuin Helsingin seudulla laskeneet vuodesta 1995 vuoteen 2008, kun tuloja verrataan koko maan vastaavaan tasoon. Ainoa poikkeus on Oulun seutu, jonka suhteelliset tulot ovat pysyneet käytännössä ennallaan. Sen sijaan Helsingin seutu korkeine tulotasoinen näyttää etäännyneen muista alueista (kuvion 14 oikeanpuolimmaisista pisteistä).

Taulukko 7. Seutukuntien arvonlisäyksen, ensitulojen ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kehitys 1995–2008.

Seutukunta	Osuus koko maasta, %				Asukasta kohden, koko maa = 100			
	Arvonlisäys		Kotitalouksien ensitulot		Arvonlisäys		Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot	
	1995	2008	1995	2008	1995	2008	1995	2008
Helsinki	29,6	33,8	26,9	30,7	138	141	108	115
Tampere	5,6	6,7	5,7	6,5	100	106	102	100
Turku	5,7	5,5	5,8	5,8	104	95	104	101
Oulu	3,5	4,1	3,2	3,9	104	102	93	94
Lahti	2,8	2,6	3,1	3,0	85	82	99	95
Jyväskylä	2,5	2,8	2,7	2,9	85	88	95	93
Pori	2,4	2,1	2,6	2,3	87	80	99	95
Kuopio	2,1	2,1	2,1	2,1	92	94	97	94
Joensuu	1,8	1,7	1,9	1,8	78	77	94	90
Muu Suomi	44,3	38,7	46,0	41,1	87	83	97	94
Koko maa	100	100	100	100	100	100	100	100

Taulukon 7 vasen puoli kuvaa tuotetun arvonlisäyksen ja kotitalouksien saamien ensitulojen kokonaissummien alueellista jakautumista vuosina 1995 ja 2008¹². Alueiden arvonlisäysosuudet ja kotitalouksien tulo-osuudet ovat kehittyneet hyvin samansuuntaisesti, mikä ei tietenkään ole yllättävää. Helsingin seudun tuotanto- ja tulo-osuuden kasvu on laman jälkeisen runsaan vuosikymmenen aikana ollut hyvinkin neljän prosenttiyksikön luokkaa, koko maan arvonlisäyksestä mitattuna, mikä vastaa esimerkiksi Oulun seudun talouden nykyistä volyyymia. Alueiden lähtötasoon nähden Helsingin, Tampereen ja Oulun seutujen osuudet ovat kasvaneet suunnilleen yhtä nopeasti jaksolla 1995–2008. Myös Jyväskylän seutu on laman jälkeen saanut kasvavan osan sekä kansantalouden tuotannosta että kotitalouksien tuloista. Muiden suurten seutukuntien (Turun, Lahden, Porin, Kuopion ja Joensuun seudut) osuudet ovat molempien mittareiden mukaan olleet laskusuunnassa. Myös muun Suomen eli pienten talousalueiden yhteenlaskettu osuus arvonlisäyksestä ja kotitalouksien ensituloista on huomattavasti laskenut vuoden 1995 jälkeen.

Taulukon 7 oikealla puolella arvonlisäys ja kotitalouksien tulonmuodostus on suhteutettu seutukuntien asukaslukuun siten, että koko maan vastaava taso on kussakin tapauksessa 100. Kotitalouksien tulokäsitteenä on nyt käytettävissä olevat tulot. Eri vuosia verrattaessa on huomattava, että sekä seutukuntien tulojen kokonaismäärään että henkeä kohti laskettuihin tuloihin vaikuttaa seutukunnan väestömäärä, joka riip-

12 Ensitulo on tuloa, jonka kotimaiset talousyksiköt saavat osallistumisestaan tuotantoon ja korvauksia, jotka rahoitus- ym. varojen omistaja saa varojen järjestämisestä toisen yksikön käytettäväksi. Ensituloa ovat palkat ja palkkiot, työntantajain sosiaaliturvamaksut, nettomääräiset omaisuustulot, toimintaylijäämä ja sekatalo. Kansantulo on kotimaisten sektoreiden ensitulojen summa.

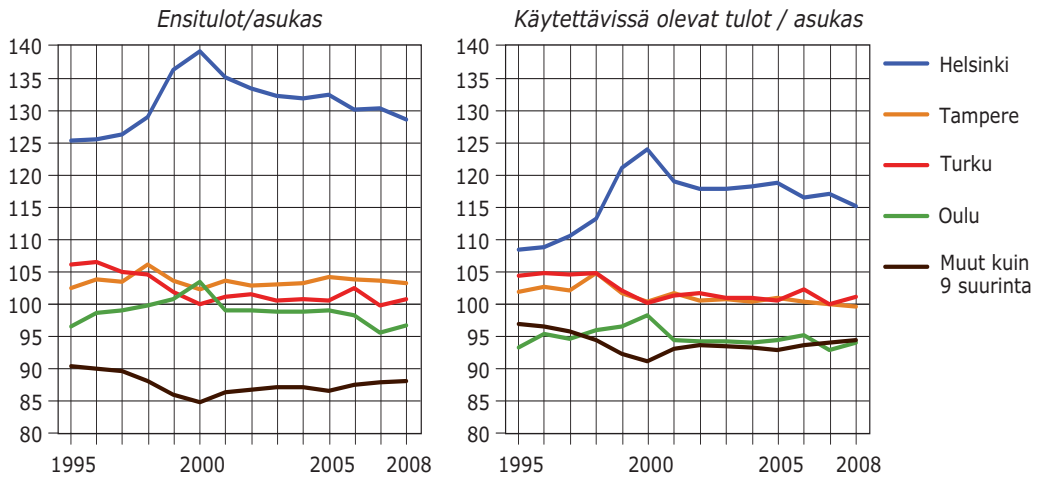
puu sekä muuttoliikkeestä että luonnollisesta väestönlisäyksestä. Talouden voimakas keskittyminen Helsingin seudulle laman jälkeen näkyy jälleen selvästi. Kun arvonlisäys- ja tulotasoa henkeä kohden verrataan koko maahan, on Helsingin seutu ainoa tarkastelualue, jossa molemmat suhdeluvut ovat kasvaneet vuoden 1995 jälkeen. Tampereen, Jyväskylän ja Kuopion alueilla asukasta kohden lasketun arvonlisäyksen indeksi on noussut, mutta suhteellinen tulotaso on hieman laskenut. Oulun seudun suhteellinen tilanne on pysynyt melko lailla ennallaan, ja muiden suurten seutukuntien sekä muun Suomen suhteelliset arvonlisäys- ja tulotasot ovat laskeneet. Tosin muutokset ovat useissa tapauksessa pieniä.

On huomattava, että tuotannon alueellisiin per capita-tarkasteluihin alueille voi sisältyä vertailuongelmia. Alueen tuottama arvonlisäys on peräisin alueen sisällä sijaitsevista toimipaikoista, ja per capita-tarkastelussa tämä arvonlisäys suhteutetaan alueelle rekisteröityyn väestöön, joka aluetilinpidoissa on vuoden keskiväkiluku. Jos nettosukkulointi alueelle on positiivinen, alueen arvonlisäyksen tuottamiseen osallistuu enemmän työllisiä kuin mitä alueella itsellään on. Siten alueen kasvusta saata-va käsitys muuttuu, jos esimerkiksi sen nettosukkulointi kasvaa voimakkaasti. Tämän kirjoituksen suuriin seutukuntiin kuuluu keskimäärin kymmenen kuntaa, mikä pienentää nettosukkuloinnista aiheutuvaa ongelmaa. Kotitaloudet puolestaan kohdennetaan aluetilinpidoissa ensisijaisen asunnon sijaintikuntaan, joten kotitalouksien tulojen jakaminen seutukunnan väkiluvulla on mielekästä.

Kotitalouksien ensituloista päästään käytettävissä oleviin tuloihin vähentämällä kotitalouksien maksamat verot, sosiaaliturvamaksut sekä muut tulonsiirrot ja lisäämällä tuloihin kotitalouksien saamat rahamääräiset sosiaaliturvaetudet sekä muut tulonsiirrot. Kuvioissa 15 ja 16 on kotitalouksien ensitulojen ja käytettävissä olevien tulojen alueellinen kehitys 1990-luvun laman jälkeen, kun koko maan vastaavaa tulotasoa merkitään luvulla 100.

Aikasarjoja vertaamalla nähdään verotuksen ja tulonsiirtojen vaikutus kotitalouksien suhteelliseen tulotasoon. Kuvioista havaitaan jälleen, kuinka Helsingin seudun kotitalouksien suhteellinen tulotaso laskee huomattavasti verotuksen ja tulonsiirtojen vaikutuksesta. Seudun asukasta kohden lasketut ensitulot olivat vuonna 2008 29 prosenttia korkeammat kuin kansantaloudessa keskimäärin, mutta verotuksen ja tulonsiirtojen jälkeen ero oli kaventunut 15 prosenttiin. Helsingin seutuun kohdistuva tasoittava vaikutus on kuitenkin pienentynyt 1990-luvun puolenvälin lähes 17 prosenttiyksiköstä runsaaseen 13 prosenttiyksikköön vuonna 2008.

Kuvio 15. Kotitalouksien ensitulot ja käytettävissä olevat tulot asukasta kohden 1995- 2008, kun koko maa=100. Suurimmat seutukunnat.

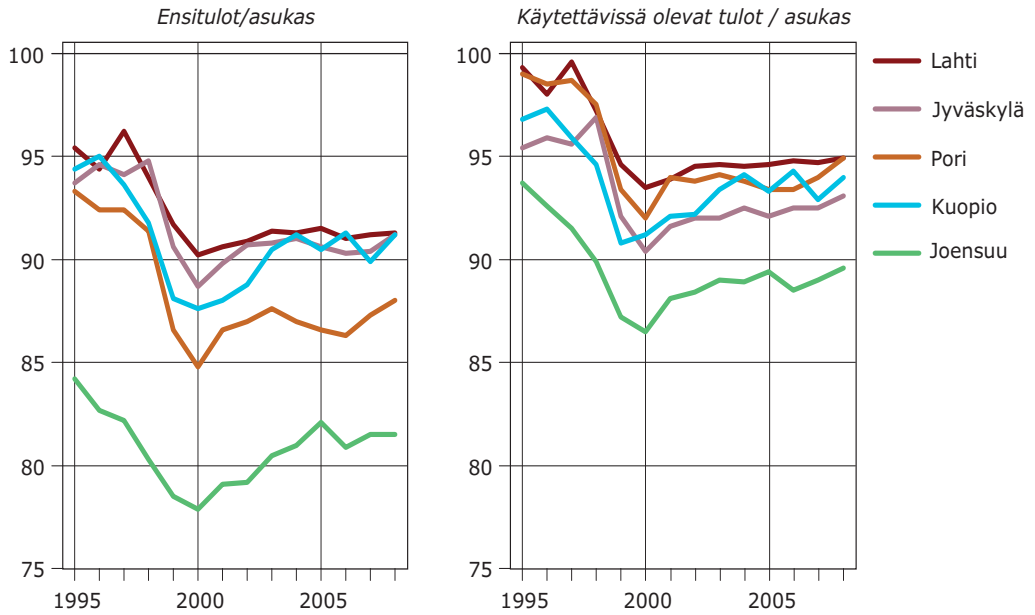
Verotus ja tulonsiirrot ovat alentaneet kotitalouksien henkeä kohden laskettua suhteellista tulotasoa Helsingin seudun lisäksi Tampereen ja Oulun seuduilla. Vaikutus on näillä alueilla ollut kuitenkin pieni, Tampereella noin prosenttiyksikkö 1990-luvun puolivälissä ja tarkastelujakson lopussa noin 3,5 prosenttiyksikköä. Oulun seudulla vaikutus on ollut keskimäärin neljä prosenttia, viimeisinä tarkasteluvuosina hiukan vähemmän. Turun seutu oli parina ensimmäisenä tarkasteluvuonna nettomaksaja, jonka jälkeen verotus ja tulonsiirrot eivät juuri ole vaikuttaneet alueen kotitalouksien suhteelliseen tulotasoon. Kaikilla muilla tarkastelualueilla verotus ja tulonsiirrot ovat nostaneet alueen kotitalouksien suhteellista asemaa, eniten Joensuun seudulla (keskimäärin lähes 9 prosenttiyksikköä) ja Porin seudulla (vajaat 7 prosenttiyksikköä).

Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot asukasta kohti on kuviossa 17 deflatoitu¹³, jotta saadaan käsitys reaalityulojen kehityksestä. Ajanjakso 1995–2008 on nyt jaettu kahteen osaan. Helsingin seudun nopea henkeä kohti laskettu tulokehitys vuosina 1995–2008 painottui jakson alkupuolelle. Vuosina 1995–2002 käytettävissä olevien reaalityulojen vuosikasvu oli Helsingin seudulla tarkastelualueiden nopeinta, 4,1 prosenttia henkeä kohden. Jaksolla 2002–2008 samojen tulojen kasvu oli seudulla alueista hitainta, vain 2,3 prosenttia vuodessa. Koko ajanjaksolla 1995–2008 Helsingin seudun tulojen kasvu oli kuitenkin alueiden nopeinta.

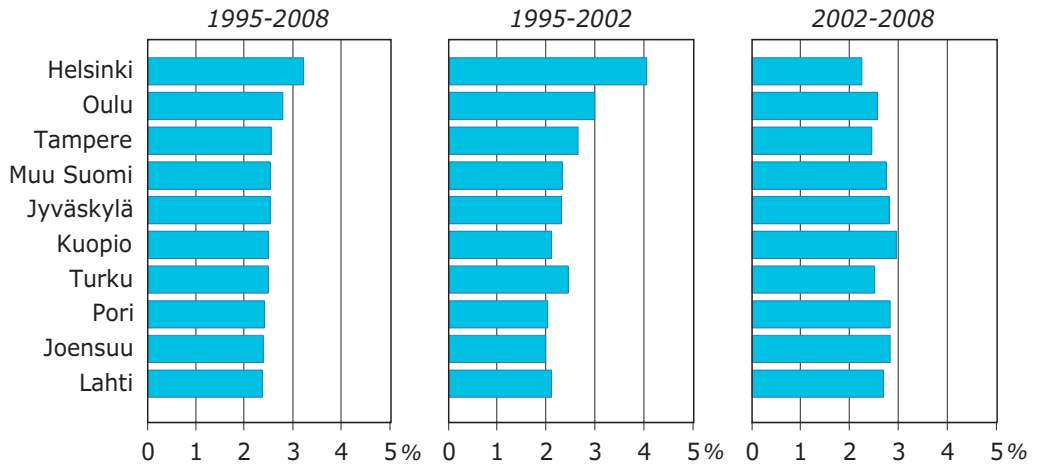
Helsingin seudun lisäksi Tampereen ja Oulun seutujen tulotason kasvu hidastui jaksolla 2002–2008 edelliseen jaksoon 1995–2002 verrattuna. Muiden alueiden tulotaso sen sijaan kasvoi jaksolla 2002–2008 nopeammin. Helsingin seudun jälkeen toiseksi nopeinta oli Oulun seudun tulokehitys. Muiden alueiden väliset erot olivat pieniä.

13 Deflaattorina on käytetty koko maan elinkustannusindeksiä 1951:10=100.

Kuvio 16. Kotitalouksien ensitulot ja käytettävissä olevat tulot asukasta kohden 1995–2008, kun koko maa=100. Muut suuret seutukunnat

Kuvio 17. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot asukasta kohden suurimmissa seutukunnissa ja muussa Suomessa, reaalin vuosikasvu 1995–2008, prosenttia¹⁴

14 Mahdollisia eroja alueiden välisessä kuluttajahintainflaatiossa ei perustietojen puuttumisen vuoksi ole voitu ottaa huomioon, kun tulojen reaalisvua on laskettu.

3. YHTEENVETO

Suurimpien kaupunkialueiden osuus kansantaloudesta on niin Suomessa kuin muuallakin lisääntynyt. Myös taloustieteellisessä kirjallisuudessa kaupungit ovat viime vuosina saaneet yhä vahvemman jalansijan. Siten on luonnollista esittää yksissä kansissa suurten kaupunkialueiden talouskehitystä kuvaavat keskeiset faktat. Tämä raportti on peruskuvaus suurimpien seutukuntien talouskehityksestä runsaan 30 vuoden ajalta. Selvitys perustuu ensisijaisesti Tilastokeskuksen julkaiseman aluetilinpidon pitkiin aikasarjoihin.

Taloudellisen kasvun myötä on Suomessa niin kuin muuallakin tapahtunut alueellista kasautumista. Kasvu- ja kasautumisprosessit liittyvät toisiinsa, sillä suuret kaupunkialueet tarjoavat hyvät edellytykset innovatiiviselle toiminnalle ja tuottavuuden kasvulle. Hyvä toimintaympäristö houkuttelee alueelle uutta yritystoimintaa ja aiempikin toiminta kasvaa. Uudet työpaikat ja korkean tuottavuuden mahdollistama korkea tulotaso vetävät alueelle myös lisää työvoimaa. Nämä tekijät ylläpitävät aluetalouden kasvun kierrettä etenkin jos yleinen talouskehitys on suotuisaa.

Kasautuva kehitys ei kuitenkaan ilmene samanlaisena edes suurimpien seutukuntien kesken. Itse asiassa näiden alueiden keskikasvunopeudet erosivat toisistaan melko paljon jaksolla 1975–2008. Koko ajanjakson kasvu oli nopeinta Oulun seudulla, 4,2 prosenttia vuodessa, jonka jälkeen tulivat Tampereen (3,7 %) ja Helsingin (3,5 %) seudut. Hitainta oli Porin seudun kasvu (1,6 %). Helsingin seudun osuus koko Suomen kansantuotteesta nousi runsaassa 30 vuodessa neljänneksestä kolmannekseen. Useimmissa suurissa seutukunnissa yksityisen sektorin arvonlisäys kasvoi jonkin verran julkista sektoria nopeammin.

Suurimpien seutukuntien toimialarakenne oli jo 1970-luvulla koko kansantaloutta palveluvaltaisempi. Palveluvaltaisuuden kasvu taittui kuitenkin 1990-luvun lama-kauden aikoihin sekä koko maassa että useimmilla suurilla talusalueilla. Palvelujen osuus tuotetusta arvonlisäyksestä on korkein Helsingin seudulla, jossa kiinteistö- ja liike-elämän palvelut olivat vuonna 2008 suurin toimiala sekä arvonlisäyksellä että työllisyydellä mitattuna. Noin puolet Helsingin seudun yksityisen sektorin työllisyyskasvusta olikin jaksolla 1975–2008 peräisin kiinteistö- ja liike-elämän palveluista.

Työn tuottavuutta tarkasteltiin yksityisen sektorin osalta. Jaksolla 2006–2008 korkeimman työn tuottavuuden alueet olivat enimmäkseen yksittäisiin toimialoihin erikoistuneita keskikokoisia seutukuntia, kuten Loviisan ja Salon seudut. Suurimmista seutukunnista tuottavuuden kärkikymmenikköön mahtuivat Helsingin ja Oulun seudut. Kun toimialarakenteiden erot alueiden välillä otettiin huomioon, Helsingin seutu nousi alueiden kärkeen vertailuluvulla 119, kun koko maata merkitään luvulla 100. Oulun seutu sijoittui kolmanneksi.

Kansantalouden tilinpidon mukaan kiinteän pääoman bruttomuodostuksen osuus arvonlisäyksestä on maassamme pitkällä ajalla laskenut, mikä liittyy raskaan teollisuuden investointien vähenemiseen. Lähes 90 prosenttia bruttoinvestoinneista tehdään yksityisellä sektorilla. Asuntojen osuus investoinneista on suunnilleen kolmannes ja liike-elämän palvelujen osuus viidennes. Tarkastelun viimeisen vuosikymmenen ai-

kana suurten seutukuntien investointien osuus arvonlisäyksestä oli korkein Oulun ja Jyväskylän seuduilla, 23–24 %. Porin seudun investointiaste oli alhaisin, 17 %. Jos investoinnit suhteutetaan kunkin alueen asukaslukuun, kuva kuitenkin muuttuu jonkin verran. Helsingin seudun kokonaisinvestoinnit ovat nyt tarkasteluajanjakson lopussa suurten seutujen korkeimmat, noin 10 200 euroa asukasta kohden.

Maamme julkisella sektorilla tehtiin vuonna 2008 kaikkiaan 614 000 henkilötyövuotta, mikä oli jokseenkin neljännes koko kansantalouden työllisyydestä, tuotti lähes viidennes arvonlisäyksestä ja teki kahdeksasosan bruttoinvestoinneista. Paikallishallinnon osuus julkisen sektorin toiminnasta vaihteli kahdesta kolmasosasta kolmeen neljäsosaan. Julkisen sektorin osuus koko maan työllisyydestä kohosi runsaan 30 vuoden aikana 16 prosentista 24 prosenttiin ja myös arvonlisäysosuus nousi jonkin verran, mutta osuus kansantalouden bruttoinvestoinneista pysyi käytännöllisesti katsoen ennallaan.

Neljän suurimman seutukunnan eli Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun seutujen osuudet valtion ja kunnallissektorin työllisyydestä ja investoinneista ovat kasvaneet pitkällä ajalla selvästi. Niinpä vuonna 2008 jo puolet valtion ja kaksi viidesosaa kunnallissektorin työllisyydestä sijoittui näille alueille. Muiden suurten seutukuntien eli Lahden, Jyväskylän, Porin, Kuopion ja Joensuun alueiden yhteenlasketut osuudet ovat pysyneet suunnilleen ennallaan. Pienten alueiden painoarvo on sen sijaan laskenut, ja esimerkiksi näiden alueiden osuus julkisen sektorin työllisistä putosi kolmessa vuosikymmenessä 52 prosentista 42 prosenttiin.

Seutukunnan taloudellisen syrjäisyyden ja julkisen sektorin työllisyysosuuden välillä näyttäisi olevan heikohko tilastollinen yhteys. Mitä kauempana alue on muista kotimaan taloudellisista keskuksista, sitä suurempi on julkisen sektorin osuus sen kokonaistyöllisyydestä. Sen sijaan seutukunnan väkiluvun ja julkisen sektorin työllisyysosuuden välillä ei näytä olevan yhteyttä.

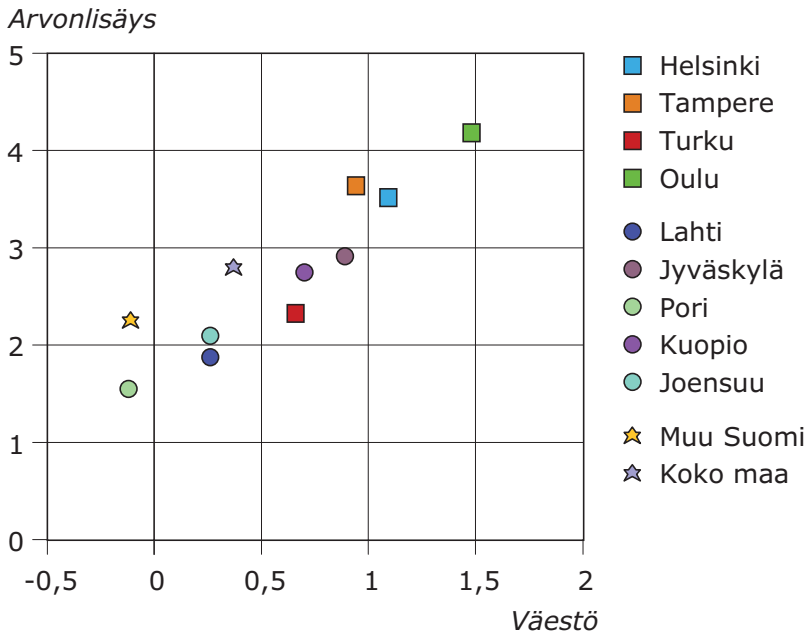
Kotitalouksien tuloista on saatavissa seutukuntatietoa vuodesta 1995 alkaen. Tulojen kehitystä voidaan tarkastella ensitulojen ja käytettävissä olevien tulojen muodostumisen avulla. Ensitulot ovat kotitalouksien palkkatyöstä, sijoitetusta pääomasta ja yksityisestä yritystoiminnasta saamia tuotannontekijätuloja. Kun ensituloista vähennetään välittömät verot ja veronluonteiset maksut sekä maksetut tulonsiirrot, ja toisaalta tuloihin lisätään saadut sosiaalietuudet ja muut saadut tulonsiirrot, saadaan käytettävissä olevat tulot.

Helsingin seudun osuus koko kansantalouden ensituloista oli vuonna 2008 noin 31 prosenttia, maksetuista veroista 32 ja käytettävissä olevista tuloista 28 prosenttia, ja alue oli suurista seutukunnista ainoa tulonsiirtojen nettomaksaja vuonna 2008. Muut suuret alueet vastaanottivat tulonsiirtoina yhteensä jokseenkin Helsingin seudun maksaman rahamäärän, noin 1,3 miljardia euroa. Pienet seutukunnat saivat nettotulonsiirtoja noin 4,1 miljardia euroa. Asukasta kohden lasketut reaaliset nettotulonsiirrot vähenivät kaikilla tarkastelualueilla vuosina 1995–2008.

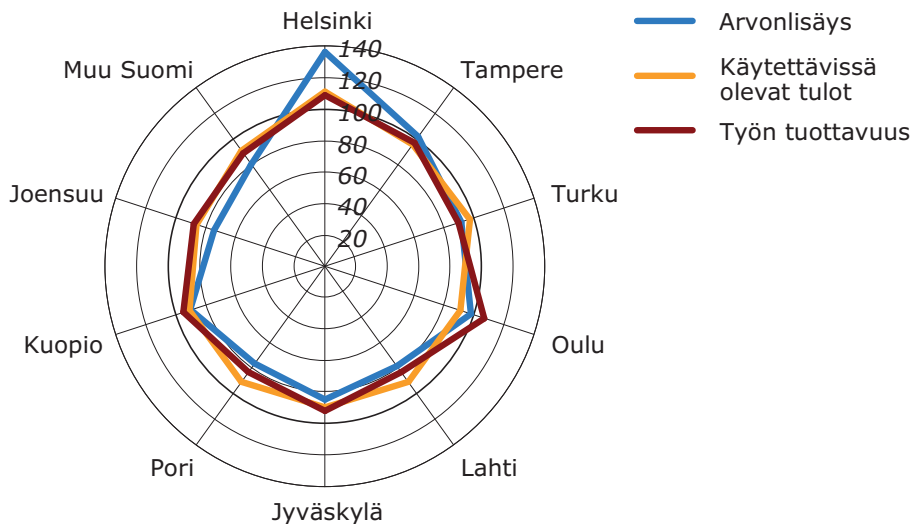
Verot ja tulonsiirrot tasoittavat henkeä kohden laskettujen ensitulojen eroja alueiden välillä, eli käytettävissä olevien tulojen erot alueiden välillä ovat pienemmät kuin ensitulojen erot. Esimerkiksi Helsingin seudun kotitalouksien suhteellinen tulotaso laskee huomattavasti verotuksen ja tulonsiirtojen vaikutuksesta. Myös Tampereen ja

Oulun seuduilla verot ja tulonsiirrot ovat alentaneet kotitalouksien henkeä kohden laskettua suhteellista tulotasoa, joskin vähemmän kuin Helsingin seudulla.

Kuvio 18. Arvonlisäyksen ja väestön kasvu suurimmissa seutukunnissa 1975–2008, prosenttia/vuosi

Kuvio 19. Arvonlisäys ja käytettävissä olevat tulot asukasta kohden sekä yksityisen sektorin työn tuottavuus 2008, koko maa=100

Yhteenvetokuviot 18 ja 19 havainnollistavat eräitä aluetalouksien keskeisiä piirteitä. Vasemmanpuoleisesta kuvioista 18 nähdään, että tarkastelualueiden kokonaisarvonlisäyksen ja väestön kehitys korreloivat pitkällä ajalla vahvasti keskenään, kuten voidaan odottaakin. Oulun seudun kasvu on ollut nopeinta ja seuraavina tulevat Helsingin ja Tampereen seudut. Suurten kaupunkialueiden peränpitäjä oli Porin seutu, jonka väestönmuutos oli negatiivinen. Mainittakoon, että asukasta kohden lasketun arvonlisäyksen yhteys väestömäärään ei ole yhtä selvä kuin kokonaisarvonlisäyksen. Näin siitä huolimatta, että kolmen nopeimman kasvun alueen per capita-tuotanto on kasvanut muita suuria kaupunkialueita nopeammin.

Kuvioon 19 on summattu kolme alueiden rakennetietoa aineiston päätevuodelta 2008. Tuotantotoiminnan ja väestön kehityksen tuloksena suurimpien seutukuntien välillä on selviä eroja. Koko maan keskiarvoja merkitään luvulla 100. Erityisesti Helsingin seutukunta sekä osittain Oulun ja Tampereen seudut ovat koko maan keskiarvon yläpuolella verrattaessa seutukuntien arvonlisäystä, käytettävissä olevia tuloja asukasta kohden ja yksityisen sektorin työn tuottavuutta.

Tämän kirjoituksen kuvaileva suurimpien seutukuntien talouskehityksen analyysi herättää kysymyksiä aluetaloudellisen kehityksen jatkuvuudesta ja siitä, miten talous- ja aluepolitiikka tulisi suunnata jatkossa. Edistetäänkö kasautuvaa kehitystä, kuten Maailmanpankin aluekehitystä koskeva raportti (World Bank 2008) pääosin suosittelee, vai pyritäänkö ensisijaisesti tasaisempaan aluekehitykseen?

SAMMANDRAG

DEN TOTALEKONOMISKA UTVECKLINGEN I DE STÖRSTA EKONOMISKA REGIONERNA 1975–2008

De största stadsregionernas andel av nationalekonomin har vuxit både i Finland och annanstans. Även i ekonomisk vetenskaplig litteratur har städerna under senare år fått ett allt starkare fotfäste. Därför känns det naturligt att inom samma pärmar presentera fakta som beskriver den ekonomiska utvecklingen i stora stadsregioner. Denna rapport är en basbeskrivning av den ekonomiska utvecklingen i de största ekonomiska regionerna under drygt 30 år. Utredningen bygger i första hand på de långa tidsserierna i Statistikcentralens regionalräkenskaper.

Både i Finland och annanstans har det i och med den ekonomiska tillväxten skett regional anhopning. Tillväxt- resp. anhopningsprocesserna hänger ihop, eftersom stora stadsregioner erbjuder goda förutsättningar för innovativ verksamhet och produktivitetstillväxt. En bra verksamhetsmiljö drar till sig ny företagsverksamhet, och även tidigare verksamhet växer. Nya jobb och en hög inkomstnivå möjliggjord av hög produktivitet drar till sig ytterligare arbetskraft till regionen. Dessa faktorer upprätthåller en regionalekonomisk tillväxtspiral i synnerhet om den allmänna ekonomiska utvecklingen är gynnsam.

Men anhopningsutvecklingen tar sig inte likadana uttryck ens i de största ekonomiska regionerna. I själva verket avvek deras genomsnittliga tillväxtfart från varandra ganska mycket under perioden 1975–2008. Under hela perioden var tillväxten snabbast i Uleåborgsregionen, 4,2 procent per år, följd av Tammerfors (3,7 %) och Helsingfors (3,5 %) regioner. Långsamast var tillväxten i Björneborg (1,6 %). Helsingforsregionens andel av hela Finlands nationalprodukt växte på dessa drygt 30 år från en fjärdedel till en tredjedel. I de flesta stora ekonomiska regionerna växte förädlingsvärdet något snabbare inom den privata sektorn än den offentliga.

Redan på 1970-talet var näringsstrukturen mera servicedominerad i de största ekonomiska regionerna än i nationalekonomin som helhet. Men under den ekonomiska depressionen i början av 1990-talet slutade servicedomineringen öka både i hela landet och i de flesta stora ekonomiska regionerna. Servicens andel av förädlingsvärdet är störst i Helsingforsregionen, där fastighetservice och uppdragsverksamhet var största näringsgrenen år 2008 både mätt med förädlingsvärde och sysselsättning. Ca. hälften av sysselsättningstillväxten inom privata sektorn i Helsingforsregionen härrörde åren 1975–2008 från nämnda näringsgren.

Arbetsproduktiviteten granskades för den privata sektorns del. Åren 2006–2008 var produktiviteten högst främst i medelstora ekonomiska regioner specialiserade på enskilda näringsgrenar, såsom Lovisa- resp. Saloregionen. Av de största ekonomiska regionerna rymdes Helsingfors- resp. Uleåborgsregionen bland de tio produktivaste. Då skillnaderna i näringsgrensstruktur beaktades tog Helsingforsregionen täten med jämförelsetalet 119, då hela landet fick värdet 100. Uleåborg placerade sig som tredje. Enligt nationalräkenskaperna har bruttoinvesteringarnas andel av förädlingsvärdet minskat på lång sikt i vårt land, vilket hänger samman med att investeringarna i tung industri minskat. Nästan 90 procent av bruttoinvesteringarna görs inom den privata sektorn. Bostädernas andel av investeringarna är ungefär en tredjedel, och uppdragsverksamhetens andel en femtedel. Under det sista årtiondet i vår analys var investeringarnas andel av förädlingsvärdet störst i Uleåborgs- resp. Jyväskyläregionen, dvs. 23–24 procent. I Björneborgsregionen var investeringsgraden lägst, 17 procent. Men om investeringarna relateras till folkmängden i de stora ekonomiska regionerna förändras bilden något. Då blir totalinvesteringarna i slutet av vår analysperiod störst bland de stora regionerna i Helsingforsregionen med sina 10 200 euro per capita.

Den offentliga sektorn i vårt land avverkade år 2008 sammanlagt 614 000 årsverken – vilket var ca. en fjärdedel av sysselsättningen i hela nationalekonomin, producerade nästan en femtedel av förädlingsvärdet och gjorde en åttondedel av bruttoinvesteringarna. Lokalförvaltningens andel av den offentliga sektorns verksamhet varierade från två tredjedelar till tre fjärdedelar. Under den drygt 30-åriga analysperioden växte den offentliga sektorns andel av hela landets sysselsättning från 16 procent till 24 procent, och även andelen av förädlingsvärdet växte i någon mån, men andelen av nationalekonomins bruttoinvesteringar hölls praktiskt taget oförändrad.

De fyra största ekonomiska regionernas, dvs. Helsingfors, Tammerfors, Åbo och Uleåborgs regioners andelar av sysselsättningen och investeringarna inom den statliga och kommunala sektorn har på lång sikt vuxit klart. Sålunda placerade sig år 2008 hälften av statens och två femtedelar av kommunsektorns sysselsättning i dessa regioner. De övriga stora ekonomiska regionernas, dvs. Lahtis, Jyväskylä, Björneborgs, Kuopios och Joensuu regioners sammanlagda andel har hållits ungefär oförändrad. Däremot har de små regionernas roll minskat, och deras andel av t.ex. de sysselsatta inom den offentliga sektorn minskade på de drygt trettio åren från 52 procent till 42 procent.

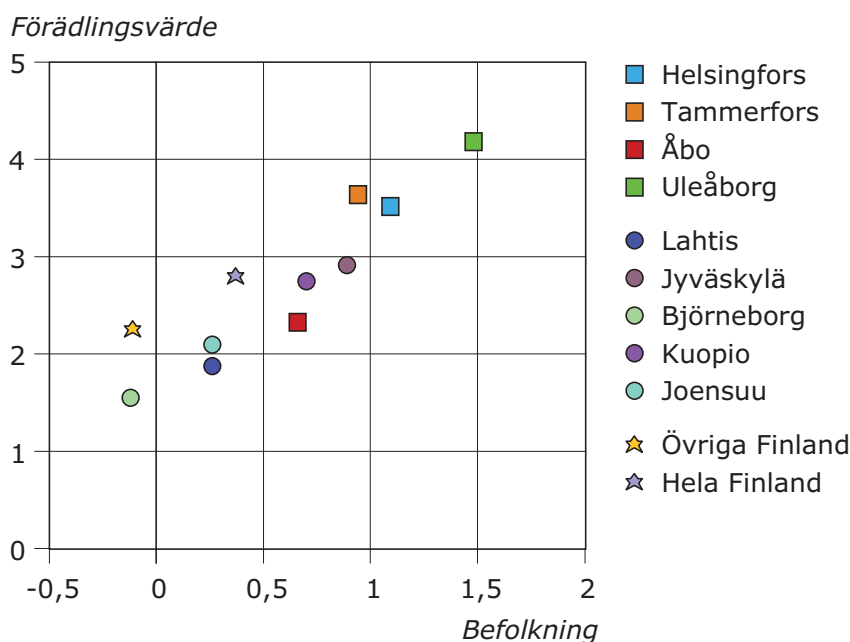
Det ser ut att finnas ett visst statistiskt samband mellan en ekonomisk regions ekonomiska avskildhet och dess offentliga sektors andel av sysselsättningen. Ju längre borta regionen ligger från de övriga ekonomiska centra i hemlandet, desto större är den offentliga sektorns andel av dess totala sysselsättning. Däremot ser det inte ut att finnas något samband mellan den ekonomiska regionens folkmängd och den offentliga sektorns andel av sysselsättningen.

Det finns uppgifter om hushållens inkomster i de ekonomiska regionerna fr.o.m. 1995. Inkomsternas utveckling kan analyseras med hjälp av primärinkomster och disponibla inkomster. Primärinkomster är produktionsfaktorinkomster som hushållen får av lönearbete, placerat kapital och privat företagsverksamhet. Då man från primärinkomsten subtraherar direkta skatter och avgifter av skattenatur samt erlagda inkomstöverföringar och samtidigt till inkomsterna adderar erhållna sociala förmåner och övriga erhållna inkomstöverföringar, fås den disponibla inkomsten.

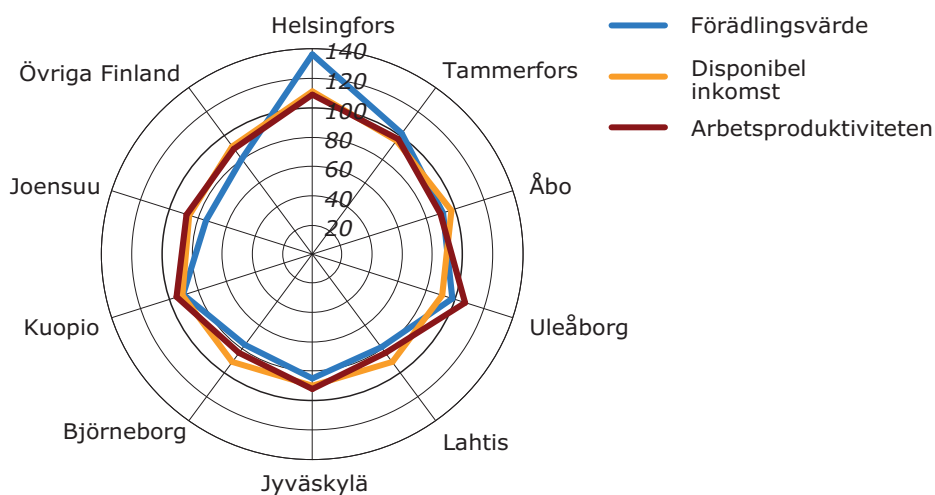
Helsingforsregionens andel av hela nationalekonomins primärinkomster år 2008 var 31 procent, av de betalda skatterna 32 och av de disponibla inkomsterna 28 procent, och regionen var den enda stora ekonomiska regionen som var nettobetalande av inkomstöverföringar det året. De övriga stora regionerna mottog som inkomstöverföringar sammanlagt ungefär det belopp som Helsingforsregionen betalade, ca. 1,3 miljarder euro. De små ekonomiska regionerna fick ca. 4,1 miljarder euro i nettoinkomstöverföringar. Per invånare minskade de reella nettoinkomstöverföringarna i alla de analyserade regionerna åren 1995-2008.

Skatterna och inkomstöverföringarna utjämnar primärinkomsten per capita regioner emellan, dvs. skillnaderna dem emellan är mindre i disponibel inkomst än i primärinkomst. Som exempel sjunker den relativa inkomstnivån bland hushållen i Helsingforsregionen betydligt som följd av beskattning och inkomstöverföringar. Även i Tammerfors resp. Uleåborgs regioner har skatter och inkomstöverföringar minskat hushållens relativa inkomstnivå per capita, om än i lägre grad än i Helsingforsregionen.

Figur 18. Förädlingsvärdets och folkmängdens ökning i de största ekonomiska regionerna 1975-2008, procent per år

Figur 19. Förädlingsvärde och disponibel inkomst per capita samt arbetsproduktiviteten inom privata sektorn 2008, hela landet = 100

Sammandragsfigurerna 18 och 19 åskådliggör vissa centrala drag i regionekonomierna. Figur 18 visar att det totala förädlingsvärdet och befolkningsutvecklingen korrelerar starkt på lång sikt i de analyserade regionerna, vilket var väntat. I Uleåborgsregionen har tillväxten varit snabbast, och som följande kommer Helsingfors resp. Tammerfors regioner. På sladden bland de stora stadsregionerna kommer Björneborgsregionen, som hade negativ folkökning.

Figur 19 summerar tre strukturella egenskaper under materialets sista år 2008. Som följd av produktionsverksamheten och befolkningsutvecklingen finns det klara skillnader mellan de största regionkommunerna. Medeltalen för hela landet markeras som 100. I synnerhet Helsingfors ekonomiska region samt delvis också Uleåborgs och Tammerfors regioner ligger ovanför landsmedeltalet i en jämförelse av förädlingsvärde, disponibel inkomst per capita och den privata sektorns arbetsproduktivitet.

Vår analys av den ekonomiska utvecklingen i de största ekonomiska regionerna väcker frågor om den regionalekonomiska utvecklingens kontinuitet och om hur ekonomisk och regional politik borde inriktas i framtiden. Gäller det att främja anhopad utveckling, såsom Världsbankens rapport om regional utveckling i huvudsak rekommenderar i sin rapport *Urbanization and Growth* (World Bank 2008), eller att i främsta rummet eftersträva en jämnare regional utveckling?

SUMMARY

THE ECONOMIC GROWTH OF FINNISH MAJOR CITY REGIONS 1975–2008

The biggest city regions have increased their share of the national economy both in Finland and elsewhere. Also in the economics literature cities have taken an increasingly stronger foothold. It is therefore natural to present within the same covers facts that describe the economic development of Finnish major city regions. This report covers a period of more than 30 years. The data is mainly from the regional accounts of Statistics Finland.

Growth has brought spatial concentration of economic activity in Finland, as well as elsewhere. The processes of growth and spatial concentration are intertwined, since major city regions provide a good background for innovation and high productivity. A favourable environment tends to attract new activity, while also existing business grow. New jobs and a high level of income enabled by high productivity attract additional labour to the region. These factors keep the regional growth spiral going – particularly so if economic development at large is favourable and as long as offsetting factors do not set in.

But the concentration trend is realized differently even in the largest economic regions. In fact, their average growth rates differed markedly from each other in 1975 – 2008. During the whole period, growth was fastest in the Oulu Region, 4.2 per cent per annum, followed by Tampere at 3.7 and Helsinki at 3.5 per cent. Growth was slowest, at 1.6 per cent, in Pori. The Helsinki Region's share of Finland's entire national product grew from one-quarter to one-third over three decades. In most large economic regions, value added increased somewhat faster in the private than in the public sector.

Already in the 1970s, the industrial structure of the largest regions was more service oriented than that of the national economy. During the Finnish economic depression of the early 1990s, however, the share of services ceased to increase in most major regions as well as nationally. The value added share of services is largest in the Helsinki Region, where real estate and business services were the largest industry in 2008 both in terms of value added and employment. About half of private sector employment growth in the Helsinki Region occurred in this single industry in 1975–2008.

As to productivity of labour, we confined ourselves to the private sector. In 2006–2008, labour productivity was highest in medium-sized economic regions specialising in single industries. Of the largest economic regions, the Helsinki and Oulu regions

were among the ten regions with highest labour productivity. After taking roughly into account the differences in industrial structure, the Helsinki region took the lead with a relative value of 119, where national average is 100.

According to Finnish national accounts, the proportion of gross fixed capital formation of the GDP has decreased in the long run, due to reduced investment in heavy manufacturing. Almost 90 per cent of gross investment is made in the private sector. Dwellings account for about one-third and business services for one-fifth. During the last decade of the study, investments' share of value added was largest in the regions of Oulu and Jyväskylä, about 23–24 per cent, and lowest in the Pori Region, about 17 per cent. However, after relating investment to population the picture changes somewhat: total investment per capita was highest in the Helsinki region, €10 200 per inhabitant during the last years.

In 2008 a total of 614,000 man-years were made in the public sector in 2008, this being roughly one-quarter of all national employment. The Finnish public sector generated almost one-fifth of GDP and made up one-eighth of gross investment. The local public sector accounted for between two-thirds and three-quarters of all public sector activity. During the three-decade period, the public sector's share of national employment grew from 16 per cent to 24 per cent, and also its proportion of value added grew somewhat, whereas its share of national gross investment remained practically unchanged.

In the long term the four biggest economic regions, i.e. those of Helsinki, Tampere, Turku and Oulu, have markedly increased their shares of employment and investment in the state and municipal sectors, making together up half of the state's and two-fifths of the municipal sector's employment in 2008. The aggregate shares of the other large regions, Lahti, Jyväskylä, Pori, Kuopio and Joensuu, have been more or less constant. The share of the small economic regions has decreased, for example from 52 per cent to 42 per cent in all public sector employment.

There seems to be a slight statistical correlation between a peripheral location of an economic region and the proportion of public sector jobs in the region. The farther away from other economic centres in Finland a region lies, the greater the share of public-sector jobs is in the region. No correlation was found between the amount of population and public sector's share of employment in the region.

Regional data on the income of households are available since 1995. Development of household income is illustrated by the concepts of primary income and disposable income. Primary income consists of the factor income which households receive in the form of wages and salaries, or as income from capital invested and private business enterprise. Disposable income is calculated by first deducting direct taxes, similar payments as well as paid income transfers from the primary income and then adding social benefits and other received income transfers.

In 2008, the Helsinki Region's share of Finnish national primary income was 31 per cent, of taxes paid 32 and of disposable income 28 per cent, and the region was the only major net payer of income transfers. The other big regions together received net transfers corresponding roughly to the sum paid by the Helsinki Region, i.e. €1.3 billion. The small economic regions received a total net of €4.1 billion as income trans-

fers. In per capita terms net real income transfers decreased in all study regions during the period 1995–2008.

Figure 18. Growth in value added and population in the biggest economic regions in 1975–2008, per cent per annum

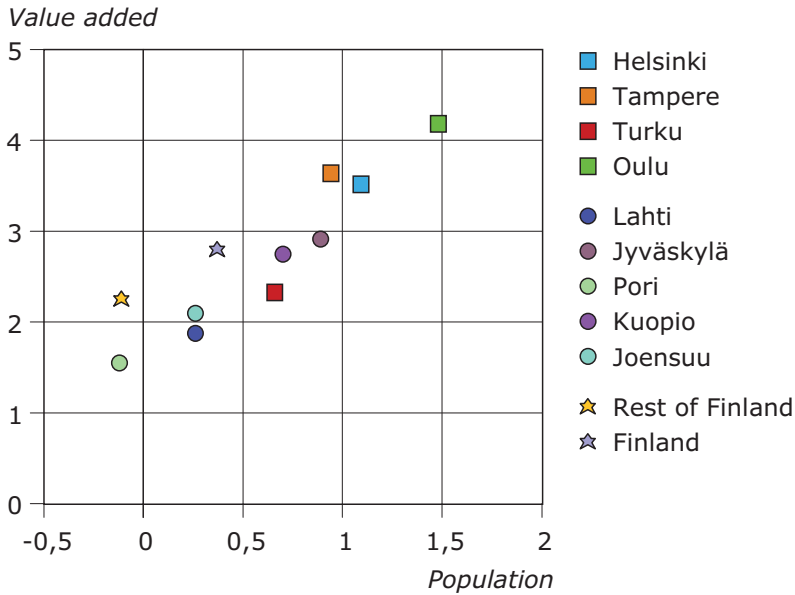
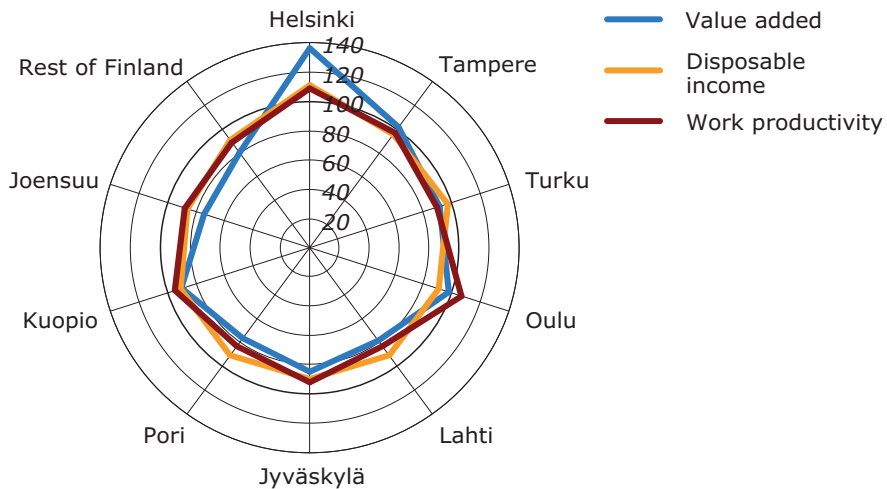

Figure 19. Value added and disposable income per capita, and productivity of labour in the private sector 2008, Finland = 100

The summary graphs 18 and 19 illustrate some salient regional economy features. Figure 18 shows the strong long-term growth correlation of total regional value added and population. Growth has been fastest in the Oulu region, followed by Helsinki and Tampere regions. Among the biggest economic regions, Pori clearly lags behind, with a negative population growth.

Taxes and income transfers reduce household income differences between economic regions, or differences between regions are smaller in terms of disposable income than in terms of primary income. For example the relative income level of Helsinki region households is considerably lowered by taxes and income transfers. Also in the regions of Tampere and Oulu, taxes and income transfers have reduced the relative per capita income level of households, albeit to a lesser extent than in the Helsinki Region.

Figure 19 sums up three structural characteristics in the final year 2008. There are clear differences between the biggest economic regions. National averages are indexed as 100. The Helsinki region in particular, but also partly Oulu and Tampere regions are above national level in a comparison of value added, disposable income per capita and private sector labour productivity.

Our report of economic development in the biggest economic regions in Finland raises questions as to the continuity of regional-economic development and how economic and regional policy should be targeted in future. Should a development towards increased spatial concentration be favoured, as the World Bank principally recommends in its report on Urbanization and Growth (World Bank 2008), or should the primary objective be to achieve a more equal regional development?

KIRJALLISUUS

Fujita, M., Krugman, P. ja Venables, A. J. (1999): *The Spatial Economy of Cities, Regions and International Trade*. MIT Press, Cambridge, Massachusetts.

Fujita, M. ja Thisse, J-F. (2002): *Economics of Agglomeration; Cities, Industrial Location and Regional Growth*, Cambridge University Press, Cambridge.

Krugman, P. (1991): *Geography and Trade*, Cambridge, MA: MIT Press.

Krugman, P. (1993): First Nature, Second Nature, and Metropolitan Location, *Journal of Regional Science* 33, 129–144.

Laakso, Seppo, Loikkanen, Heikki A. ja Lönnqvist, Henrik (2002): Oppihistoriallinenkatsaus kaupunkitaloustieteeseen. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 4/2002.

Ottaviano, G. I P. ja Pinelli, D. (2004): The challenge of globalization for Finland and its regions: The new economic geography perspective, Prime Minister's Office: Publications, 24/2004.

Tervo, H. (2000): Uuden aluetalousteorian avaamia näkökumia aluekehitykseen, *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 96, 1/2000, 6–10.

World Bank (2008): *Reshaping economic geography*.

TILASTOLÄHTEET

Tilastokeskus (2000): Sektoriluokitus 2000, Tilastokeskuksen käsikirjoja 5, Helsinki.

Tilastokeskus (2010): Suomen Tilastollinen vuosikirja 2010, Helsinki.

Tilastokeskus: Aluetilinpito.

LIITE 1.

ALUETILINPIDON TOIMIALAT

Toimialat yhteensä

Maa- ja riistatalous

Metsätalous

Kalatalous

Elintarvikkeiden juomien ja tupakan valmistus

Puun, massan ja paperin valmistus; kustantaminen ja painaminen

Perusmetallien, metallituotteiden, koneiden, sähköteknisten tuotteiden ja kulkuneuvojen valmistus

Muu teollisuus

Rakentaminen

Tukku- ja vähittäiskauppa

Majoitus- ja ravitsemistoiminta

Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne

Rahoitus- ja vakuutustoiminta

Kiinteistö-, liike-elämän palvelut

Asuntojen omistus ja vuokraus

Hallinto ja pakollinen sosiaalivakuutus

Koulutus

Terveystenhoito- ja sosiaalipalvelut

Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut

Kotitalouspalvelut

Toimialoittain erittelemätön

Tekijä(t) Loikkanen, Heikki A. ja Susiluoto, Ilkka		
Nimike Suurimpien seutukuntien kokonaistaloudellinen kehitys 1975–2008		
Julkaisija (virasto tai laitos) Helsingin kaupungin tietokeskus	Julkaisu-aika 2012	Sivumäärä, liitteet s. 55
Sarjan nimike Tutkimuksia - Helsingin kaupungin tietokeskus		Osan numero 2012:1
ISSN(painettu) 1455-724X ISBN(painettu) 978-952-272-148-8 ISSN(verkossa) 1796-7228 ISBN(verkossa) 978-952-272-149-5	Kieli fin, swe, eng	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Raportti on luonteeltaan peruskuvauus, joka käsittelee suurimpien seutukuntien kokonaistaloudellista kehitystä yli kolmen vuosikymmenen aikana. Talouden ja väestön keskittyminen kaupunkiin on yleismaailmallinen ilmiö, jonka ymmärtämiseen myös taloustiede on viime aikoina kiinnittänyt yhä enemmän huomiota. Kasautumiseen liittyvät markkinaehtoiset hyödyt ovat yritysten sijaintipaikkavalinnoille tärkeitä. Suuren kaupunkialueen tarjoama yritysten ja niitä palvelevien alihankkijoiden kirjo sekä suuri paikallinen kysyntä (urbanisaatioedut) hyödyttävät yrityksiä. Kaupunkiseuduilla yritykset pääsevät myös hyötymään lokalisaatioeduista, jotka seuraavat saman alan yritysten läheisyydestä. Suuret kaupunkialueet linkittyvät hyvine ulkoisine yhteyksineen muita alueita paremmin myös kansainväliseen talouteen. Suotuisissa oloissa alueiden kasvukierre voi kerran vauhtiin päästyään jatkaa pitkäänkin.</p> <p>Selvityksen aineisto on peräisin Tilastokeskuksen aluetilinpidon pitkistä aikasarjoista, jotka alkavat vuodesta 1975. Keskeisiä tarkasteltavia ilmiöitä ovat arvonlisäys, työllisyys ja työn tuottavuus, julkisen sektorin toiminta, investoinnit ja kotitalouksien tulot. Myös alueiden toimialarakennetta kuvataan lyhyesti. Helsingin seudun voimakas kasvu painottuu tuloksissa monin tavoin, minkä lisäksi Oulun ja Tampereen seudut ovat kasvaneet nopeasti. Toisaalta pitkän ajan taloudellisessa kehityksessä on myös huomattavia eroja suurten kaupunkiseutujen välillä.</p>		
Asiasanat aluetalous, kaupunkiseudut, talouskasvu		
Hinta 14 €	Jakelu puh. 09 310 36293	
Myynti Tietokeskuksen kirjasto, Siltasaarenkatu 18–20 A, 00099 Helsingin kaupunki, puh. 09 310 36377 ja Verkkokauppa: http://granum.uta.fi		

SUURIMPIEN SEUTUKUNTIEN KOKONAISTALOUDELLINEN KEHITYS 1975-2008

Tutkimus kokoaa yksiin kansiin keskeisiä tietoja suurimpien seutukuntien kokonaistaloudellisesta pitkän ajan kehityksestä. Talouden ja väestön keskittyminen kaupunkeihin on yleismaailmallinen ilmiö, jonka ymmärtämiseen myös taloustiede on viime aikoina kiinnittänyt yhä enemmän huomiota. Kasautumiseen liittyvät markkinaehtoiset hyödyt ovat yritysten sijaintipaikkavalinnoille tärkeitä. Kaupunkialueen koon tarjoamat urbanisaatioedut samoin kuin saman alan yritysten läheisyydestä seuraavat lokalisaatioedut hyödyttävät yrityksiä. Suotuisissa oloissa alueiden kasvukierre voi jatkua pitkäänkin.

Raportissa tarkastellaan arvonlisäyksen, työllisyyden ja työn tuottavuuden, julkisen sektorin, investointien ja kotitalouksien tulojen muutoksia. Helsingin seudun voimakas kasvu painottuu tuloksissa monin tavoin. Kuitenkin suurten talousalueiden pitkän ajan kehityksessä on myös huomattavia eroja. Tarkastelu perustuu Tilastokeskuksen aluetilinpidon aikasarjoihin.

Julkaisutilaukset
p. (09) 310 36293

Internet
www.hel.fi/tietokeskus